COMPRA

IHS

¶ Joanes vallenſis peixotius primus luſitanorũ naſcione .J. V. doc. creatus in vniuerſitate vrbis Rome ſtudiorũ matre ſuper. Rub. ff. de verbo. ablig. cum aliquibus alijs notabilibus.

✠

¶ Regem cui omnia viunt venite et adoremus.

✠

¶ In te domine ſperaui nõ cõfundar in eternũ in te ſperauerũt patres noſtri et liberaſti cos.

✠

¶ Ego frater hieronimus abaleaſtro ſacre theologie profeſſor: et a ſereniſſimo et Reuerendiſſimo dño Cardinali generali inquiſitore ad librorum ſuſpectorum et aliorum examen in hac ciuitate deputatus teſtor me vidiſſe et examinaſſe hũc librum. ſ. lecturã domini Joãnis valenſis ſuper titulum. ff. de verborum obligatí. nichilq3 ibidem offendiſſe quod vel cum orthodoxa fide pugnet aut de hereſis ſuſpectum ſit quare hijs manum apposui et ſignum. xvj. nouembris. Anni de

M.D.XL.ix.

¶ Frater Hieronimus abaleaſtro magr.

RES
4463V
COMPRA
357453

Sumarium.

1 ¶ Inuocatio diuini numinis premittenda eſt ante omnia in omnibus operibus.
2 ¶ Titul' de verborũ obligationibus habet maiorẽ vim q̃ȝ ine lia pars decretalium.
3 ¶ De ſtillo notariorũ omnes contractus re= ducuntur ad cõtractum ſtipulationis.
4 ¶ Contractus ſtipulationis eſt firmior et for= tior cõtractus qui ſit in iure.
5 ¶ Stillus notariorũ omnino eſt ſeruandus.
6 ¶ Ordo eſt modus agẽdi quo omiſſo nihil re cte agitur.
7 ¶ Quattuor ſunt ptractãda in pricipijs librorum.
8 ¶ Principiũ eſt pluſq̃ȝ dimidium.
9 ¶ Continuactio quid ſit.
10 ¶ Continuactio ad quid ſit introducta.
11 ¶ Continuactio an de neceſſitate ſit facienda de titulo ad titulum.
12 ¶ Cõtinuactio an ſit faciẽda de lege ad legẽ.
13 ¶ Cõtinuactio an faciẽda ſit in pricipijs librorum.
14 ¶ Cõtinuactio an debeat fieri ad remotis.
15 ¶ Continuactio an referri debeat ad ea que incidenter dicta ſunt.
16 ¶ Rubrica an ſit de textu
17 ¶ Rubrica an debeat eſſe generalis ad nigrũ.
18 ¶ Rubrica.ff.de v̄bo.obliga.qualiter cõtinuet.
19 ¶ Prefaciones premittende ſunt.
20 ¶ Conuenctio quid ſit.
21 ¶ Promiſſio adaptatur ad pactum policita= cionẽ ⁊ ad ſtipulationem.
22 ¶ Ratio quare verbum promitto adaptatur ad ſtipulationem.
23 ¶ Talia ſunt ſubiecta: q̃lia demoſtrãt p̄dicata.
24 ¶ Promiſſio verbum quando nõ importat ſti pulationem.et nu.25.
26 ¶ Pactum quid ſit.
27 ¶ Policitatio quid ſit.
28 ¶ Conſtitutum quid ſit.
29 ¶ Sſtipulatio quid ſit.
30 ¶ Stipulatio quotuplex ſit ⁊ nu. 32.
31 ¶ Fictio tantum valet in caſu ficto quantum veritas in caſu vero.
32 ¶ Actio quid ſit.
34 ¶ Obligatio quid ſit
35 ¶ Statutum loquens de contractu non habet locum in ſtipulatione.
36 ¶ Stipulatio quo iure fuit introducta et con= cluditur ꝙ de iure naturali.
37 ¶ Stipulatio propter quid fuit inuenta ſeu in= troducta et nu.40.
38 ¶ Fideiuſſio propria que ſit.
39 ¶ Fideiuſſio quibus caſibus poteſt eſſe ſine ſtipulatione.
41 ¶ Stipulatio quare ſic dicta eſt.
42 ¶ Stipulatio dicitur contractus nominatus.
43 ¶ Stipulatio qualiter contrahatur
44 ¶ Stipulatio inter quas perſonas cõtrahatur.
45 ¶ Stipulatio quot producat actiones.
46 ¶ Stipulatio quod modis dicatur nulla.
47 ¶ Dies quid ſit.
48 ¶ Dies vnde dicatur
46 ¶ Dies quotuplex ſit.
50 ¶ Dies artificialis quãdo incipit et quot ho= ras habeat nu.57.
51 Dies legalis quãdo incipit ⁊ nu.56.
52 ¶ Dies conuentionalis quare ſic dicatur
53 ¶ Dies eccleſiaſtica quando incipit.
54 ¶ Dies naturalis quot horas habeat.
55 ¶ Dies conuentionalis quomodo intelligatur
58 ¶ Dies termini an ⁊ quomodo computatur in termino vſq̃ȝ ad nu.71.
72 ¶ Menſis in ſtatuto pro termino aſsignatus in telligitur de triginta diebus vſq̃ȝ ad nu.75.
76 ¶ Ann' communis eſt.ccclxv.dier.vſq̃ȝ ad nu.81.
77 ¶ Annus diuiditur ĩ quattuor partes.⁊ nu.78 et.79.⁊.80.et.81.
82 ¶ Dies vltima termini ſi cõputet in termino.
83 ¶ Dictio intra cuius nature ſit.
84 ¶ Dies vltima termini ſi ſit feriata q̃d agẽdũ
89 ¶ Anni quomodo computantur.
90 ¶ Etates mundi quod ſint.
95 ¶ Sexta etas eſt hec noſtra in qua nũc ſumus.
96 ¶ Anni computabantur a romani ab inditione ceſaris: et quid ſit inditio ⁊ vnde dicatur.
97 ¶ Quinq̃ȝ anni faciunt vnum luſtrum
98 ¶ Greci cõputabant ãnos a ludo herculeo
99 ¶ Rex iohannes bone memorie computauit annos a natiuitate domini: ⁊ quot fuerũt re ges portugalie: vſq̃ȝ ad nu.102.
102 ¶ In cõputatiõe ãnorum atẽditur cõſuetudo loci.
103 ¶ Septima etas que ſit et quomodo in ea cõ putabantur anni.
104 ¶ Diuinare nemo tenetur.
106 ¶ Annus in quot partes diuidatur.
107 ¶ Auguſtus vnde dicatur.
109 ¶ Doctores vtriuſq̃ȝ iuris an preferãtur do= ctoribus ſenioribus in altero tantũ gradu.
110 ¶ Due rationes vincũt vnã: ⁊ nu.112. cũ ſeq.
119 ¶ Sentẽcia nulla nõ cõualidat̃ p̄ apelationẽ.
120 ¶ Princeps poteſt procedere abſq̃ȝ citacione partis.
121 ¶ Princeps eſt lex animata in terris.
122 ¶ Clauſula ſi preces veritate nitantur ſemper ineſt in reſponſionibus principum.
123 ¶ Tabellio fungitur loco duorum virorum bo ne fame.
124 ¶ Iniuriarum occaſio naſci non debet vnde iura naſcuntur.

H1372117

¶ Inclito atq; inuictiſſimo sereniſſimoq; Regi Joāni eius nominis tertio. Luſitanorum. Algarbiorūq;. Regi. Affricano. Ethiopico. Arrabico. Perſico. Indico. pio felici victori ſemper auguſto. Joannes valenſis. peixotius. J. V. conſ. S. P. D.

Cum omnis ſapiēcia a dño deo ſit ⁊ cū illo fuiſſet ſemp ⁊ eſt āte euū vt ait Jeſus filius ſirach in eccleſiaſti. c. j. A. inuictiſſime atq; sereniſſime Rex: ea ſumo opere ad bene viuēdū recteq; regendū q̄renda ⁊ amplectēda eſt ¶ Nā ſicut iuſticia perpetua eſt ⁊ immortalis ⁊ ſumū bonum
1 qua eternaliter viuūt hoīes. Iniuſticia autem
2 mortis eſt aquiſitio quare impij qui manibus ⁊ ꝟbis accerſierūt illā ⁊ eſtimātes illā amicam defluxerūt et ſpōſiōes poſuerūt ad illā quoniā morte digni ſunt qui ſunt ex parte illi⁹: vt in libro ſapiēcie. c. j. b. Sicut] eīm ab ignorācia cū
3 ſit mater cūctoꝝ erroꝝ fugiēdū eſt vt. xxxviij. diſtinc. c. ignorācia facit eīm ꝗ incognita amari nō poſſūt: ⁊ cecat aīos vt ad incognita aplicari nō poſſint: vnde paul⁹ ad corinthe os. c. xiiij. g. ſiqs ignorat ignorabitur: ⁊. xxxviij. diſtinc. c. qui ea que. Ita ſapiēcia dei ē mater omnium virtutū eſt ſine qua nullū bonū / nullū rectum / nullū beatū / nullū felicē / nullū deniq; ſtabile atq; firmū fieri poteſt amplectēda et diligēda
4 eſt. ¶ Ipſa enim dei ſapiēcia viuūt reges / regūtur regna / ſubſtētantur ciuitates / ignorācia ērt muniūtur / reges deſtruūtur / regna vaſtant / etiā atq; pereūt ciuitates: quapp̄ter Roboā rex regnū pdidit: eo ꝗ ſapiētes audire nolluit. xvj. q. j. c. eccleſia habet. et. vij. q. j. c. deniq;.] Sicut eīm
5 ſtellas celi nō extinguit nox: ita viros ſapiētes ⁊ ſapiencia dei imbutos nō obſcurat mūdana
6 iniquitas. xxxviij. diſtinc. c. ſicut ſtellas] Deus enim ſapiencia replet artifices ⁊ intelligencia in omne opere vt ſciāt fabricare omnia: ex auro ⁊ argēto et ere / marmore / ⁊ gemis / ⁊ diuerſita
7 te lignorum vt in exodo. c. xxxj. A. et eos etiam viros ſapientes vocat ſacra ſcriptura qui varia opera artificioſe facere ſciunt vt veniant ⁊ faciāt qđ dñs imperauit vt in exodo. c. xxxv. b.] quia quēadmodū triſte eſt diuiti decedere ſine herede: ita miſerimū eſt habenti a deo gratiā ſapiētiāq; intellectus poſteris ſuis: ideſt ſtudioſis nihil ſcriptū dimittere quo poſſint velut heredes intellectus aliqualiter cōſolari: vt ait bal.
8 in prohemio decretalium. Om] enim in diſciplina aliqua diucius laborāt aſtringuntur ex profeſſionis debito q̄ mente cōceperūt inſtar ſeminus in lucē pferre quapp̄ter sereniſſime rex paruulo hoc legali meo opuſculo pro premicijs ſeminis mei laboꝝq; meoꝝ ad lucē viuā ſuper terrā venire decreui qđ q̄dē opuſculū licet in hac legali profeſſione ſeu philoſophia ſit repudiādū
9 quipe nō eſt cū ¶ legū ſciencia etiā donū dei ſit vt ait demoſthenes orator ⁊ marcianus. J. cōſ. in. l. ij. ff. de legib⁹: ⁊ q eā illuminat vitā eternā cōſequent: ait ieſus filius ſirach. in eccleſiaſti. c. xxiiij. C. ⁊ licet in eo doctrinā ad plenū tradi-
10 ta. nō ſit parcendū eſt ei] quia nulla res in republica ſufficiēter videt̃ ab inicio p̄mulgata vt in authe. qbus modis nat. effici. ſui impn. colu. vj. nihil enim pfectū in humanis inuēcionib⁹ reperitur: vt in. l. ij. §. ſed q̄ diuine. C. de vet. iure enucle. iuxta illud pſalmo. 138. imperfectū meū viderūt oculi tui: ⁊ d cōſecra. diſtinc. iiij. c. ſi nō ſactificat: vnde bal. in p̄hemio decretaliū inter rogatus ad quid ſcribis cū tot. ſcripſerūt qui mūdū illūiauerūt. reſpōdit multū reſtat operis multūq; reſtabit q̄ inueniēdis inuēta nō obſtāt idē ait ſeneca in epſa. lxv. multū adhuc reſtat operis multūq; reſtabit: nec vlli nato poſt mille ſecula p̄cludit̃ occaſio aliqd adhuc adijciēdo. īpoſibile eīm eſt eundē incipere ⁊ finire aliquā artē ⁊ hinc eſt ꝗ vulpian⁹. J. conſ. in. l. rex natura. ff. de p̄ſcrip. ꝟbis: ait rex natura introductū eſt vt plura ſint negocia. q̄ vocabula. Qđ] quidē
11 op⁹ tale tibi puro ſinceroq; aīo dedicare conatus ſū q̄le ſi ingeniū mihi p̄bui antiq̄ſſima platonis cōſtitutiōe motus qua cauebat ne qs literaꝝ opus in publicū prodiret niſi qđ ſapiētiſſimoꝝ primatū trutina ⁊ iudicio ſui ſſet aprobatū ne qđ pro rei turpitudine: aut inſcicia forte ederet lectoꝝ
12 aīos ofendere. Aut authoris ſui caluniādi cauſas p̄beret q̄ pluribus ¶ cū eīm opus artificis ſit velut qdā ingenij: fet⁹ d quo poti⁹ iudicāt obſtetrices q̄ matres. Accipe igitur inuictiſſime rex a ſeruo tuo parū opuſculū hoc. ⁊ pro animi tui benignitate ingenij excelēcia ⁊ iudicij integritate: quib⁹ mortales reges oēs excedis illū corrigere emēdareq; nō dedigneris vt a maleuoloꝝ morſib⁹ p̄tegetur: atq; etiā vt de in habili habi
17 le redeat] hec eīm principijs ꝟt⁹ eſt de inhabili habilē: de indocto doctū: de imprudēti prudētē facere. l. qdā cōſulebāt. ff. de reiudi. ſacrilegi eīm inſtar eſt dubitare: an is dign⁹ ſit quē elegerit impator aiūt impp. grat. valent. ⁊ theod. in. l. diſputare. C. de crimine ſacrilegij ſ. atq; etiā vt
18 perfecte cōpleatur: cuz] eīm pfectū aliqd dicī nō poteſt in quo aliquid deeſt. vt ait diuus gratianus. vij. q. j. c. nihil vnde Juſtinian⁹ ſacratiſſim⁹ imperator in. l. cū ſilanianū. C. de his qb⁹ vt indignis nihil actū eſſe credim⁹ dū aliqd addēdū ſupereſt ait: valle Regum decus ⁊ felix regna diu, Amen.

INuocato diuino auxi-
lio quo totū op' illi eterno dño
deo nr̃o laudabile atribuit ex=
quo ſequitur bonū principium
melius mediū: ⁊ finis deo acce
ptabilis vt in authe. q̃ño. opor
teat epiſcop. ĩmprin. ⁊ not. glo. in rubr. in authe.
de here. ⁊ falci. q̃re jã non ille ſed deus ipſe p cū
facere videt̃. l. qd meo ver. nã ipſe cuius noĩe poſ
ſidet̃. ff. de acqui. poſſe. et tradit ille excellens: et
ante alios. papinianus noſter in. l. i. §. fin. ff. de
officio eius cui ma. eſt iuriſdi. vbi nõ ſua vice
ſed delegãtis ſcilicet dei fungit̃. ⁊ tex. in authe.
de fide inſtru. §. quia igitur imperiū. Oĩa enim
per ipſū chriſtū ſcilicet deū viuū ⁊ oĩpotentē fa
cta ſunt ⁊ ſine ipſo factū eſt nihil: ait Joãnes ſe
cretarius diuine mageſtatis in. c. primo. vnde
igitur preſſidio eius qui eſt ⁊ qui erat ⁊ qui ven
turus eſt inuocato ad hanc rubricã. ff. de ꝟborū
obligatio. interpretandã cõdeſcẽdo ſ qui quidē
titulus ſecūdū petrū ꝺ bella perti. habet maiorē
vim ⁊ iuris medullã q̃z media pars decretaliū
2 vñ dicit Petrus ꝺ belluſio quē hic refert Jaſo.
⁊ Lancelotus galiaula imprin. qd in hoc titulo
ponit̃ tota materia cõtractū: vnde qui bene ſcit
iſtū titulū nõ poteſt eſſe niſi optimus legiſta: et
dicit etiã Raphael. cuma. quē hic refert iaſo. et
lãcelo. galiaula qd iſte titul' reputat̃ notabilior
qui ſit in toto corpore iuris: tū ꝑpter eius altã
⁊ ſubtilē materiã: tū etiã qꝛ eſt gñalior quocūq3
alio titulo: nã oẽs cõttactus ꝺ mūdo oĩa pacta
⁊ cõuẽctiones poſſunt in hūc cõtractū ſtipulatio
nis deduci. l. v. §. cõuẽtiões. ꝟ. eo. tit. nr̃o ⁊. l. i. ff.
de noua. ⁊. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. Jmmo dicit
hic bal. nouellus qd de generali ſ cõſuetudine
3 ēt ſtillo notariorū: oĩs cõtractus deducunt̃ in ſti
pulationē tanq̃z ĩ cõtractū firmiorē ſecūdū bar.
in. l. ij. C. de cõdi. ob cauſam ⁊ paul. de caſtro hic
⁊ Jaſo. hic imprin. ⁊ nu. 20. ⁊ hiero. verius in. j.
colu. et eſt tex. in. l. explacito. C. de rerū ꝑmuta.
et ſ ratio eſt qꝛ iſte cõtractus ſtipulatiõis eſt fir=
4 mior ⁊ fortior cõtract' qui ſit in iure vt inſti. ꝺ
ꝟbo. obliga. in fine pricipij. ⁊ ibi ange. ⁊ doc. q̃
hoc noĩe inde vtit̃ qd ſtipulū apd veteres firmū
appellabat̃ forte a ſtipite deſcendẽs ⁊ glo. in. l. i.
imprin. ꝟ. eo. vnde dicit Cin. in. l. ſi expretio. C. ſi
cer. pet. qd iſte ꝯtct' ſtipulatiõis eſt firmior ⁊ for
cior cõtract' qui ſit in iure: ⁊ dicit bal. in. l. i. im
prin. ꝟ. eo. idē bal. in. c. j. in. j. colu. extra. ꝺ pac. qd
iuris authores ſtipulationē adinuenerūt vt eſſet
firmitas inter hoĩes fidei ⁊ ꝑmiſſi. ¶ Et qd ſit
cõtract' firmitatis patet quia in cauſa ſtipulatio
nis adeſt triplex funicul'. ſcilicet cõſẽſus. ſolēni
tas ꝟborꝫ: ⁊ p̃ſẽcia ꝯtrahẽciū q̃ quidē tria neceſ
ſaria: ⁊ copulatiue in ſtipulaciõe requirūtur ꝑ vt

5 colligitur ex. l. i. imprin. ꝟ. eo. et ideo ſ eſt qd de
ſtillo notariorū ⁊ cõſuetudie in oĩb' cõtractib'
apponat̃ ſtipulatio vt. ꝟ. nūc dixi: qui quidē ſtill'
oĩno eſt ſeruãdus vt in. l. obſeruãdū. ff. de iudi.
et tradit. bar. in. l. iuris peritos in vlti. ꝟbis. ff.
de excuſa. tuto. et nõ ſolū in ſtipulatiõe ſed etiã
in citatione ⁊ deciſſione cauſarū ex quo ius nõ
reperit̃ in cõtrariū vt in. c. ex literis ⁊ ibi abba.
extra de re iudi. alias ꝺ cõſtitu. bar. in authe. qui
ſemel in. iij. colu. in fine ver. vlterius: venio ad
ſecūdã. C. q̃ño. ⁊ q̃ñ iudex ⁊. l. ij. ff. quēadmodū
teſta. aperi. ⁊ nõ ſeruatus inducit p̄ſumptionez
falſitatis. c. ad hoc alia ſunt ⁊ ibi abba. de ſen. ex
co: et. c. quã graui: ꝺ crimine falſi. ⁊. c. Licet. eo.
tit. glo. in. c. cauſam q3 ꝺ teſta. et eſt ordinactio
hui' noſtri regni. in lib. ij. in tit. v. Lomo ſe jul
garã os caſos in principio. ⁊ ibi dixi. ⁊ ideo ad
iſtã falſitatis p̄ſumptionē euitandã: ſi talis ſti=
pulatio appoſita nõ fuerit p̄ſumit̃ in eſſe cū act'
ſemꝑ interꝑtari debeat vt poti' valeat q̃3 ꝑeat.
l. quotiēs. ff. de reb' dubijs. l. ſi qs intẽcionē. ff.
de iudi. l. ſi cū dotē. §. pater. ff. ſolu. mat. l. huiuſ
modi. §. cū poteſt. ff. de lega. ij. et ibi. bar. ⁊ ma
ria. Soci. in. l. ij. nu. 41. ff. de lega. j. ⁊ fortu. gar
cia in. l. gall'. §. ſi qs ita recte nu. 11. ff. de libe. ⁊
poſthu. et hiero. butige. in. l. i. §. ſi qs ita. nu. 43.
ꝟ. eo ſebaſtia. ſapie. in. l. hereditatez nu. 15. C. de
impube. ⁊ alijs ſubſtitu. ⁊ tradit hic. bal. nouell'
nu. 11. ⁊ lãcelo. galiaula nu. 60. ⁊ Jo. crotus in. l.
qui rome. §. duo fr̃es nu. 24. ꝟ. eo. ⁊ ſoci. in cõſi.
lxxxvij. in. iij. col. in. j. volu. ⁊ corne. i cõſi. clxxx.
in litera. l. in. j. parte vbi dicit qd multuz valet
hoc argumentū vt actus valeat ⁊ tradit bal. in
. c. q̃ñ in prin. ex. de feris vbi vult qd ſtillus: ro
mane curie ĩponit neceſſitatē obſeruãcie in alijs
curijs particularib'. ¶ Et hinc eſt qd ſi ſtipula=
tio interponat̃ ſuper cõtractu innominato facit
qd nõ ſit locus penitẽcie vt poſſit agi ante im=
plemẽtū. d. l. explacito. C. de rez ꝑmuta. et ra
cio eſt qꝛ reſpicit peculiare ſtipulatiõis ſcilicet
firmitatis. vnde cū iſte titulus ſit ſubtiliſſimus
vtilis ⁊ frequens: ⁊ cõtinet magnã iuris partē
in eius interpretatiõe hūc ordinez obſeruabo
pro clariori eius intelligẽcia ſ Lū ordo ſit mo
6 dūs agẽdi quo omiſſo nihil recte agit̃ vt tradit
bal. in tractatu ſchiſma. in. iiij. colu. ſicut enim
ordo facti deſignat ordinē intellectus vt de cõ=
ſecra. diſtinc. ij. c. in chriſto patre: et bal. in. l. cõ
tract' in. ij. colu. C. de fidei inſtru. Jta ordo ver
borꝫ ſignat ordinē ĩtellectus vt tradit bal. in. l.
fin. xiiij. oppo. C. de here. inſtitu. ⁊ in. l. qui fidei
cõmiſſa. C. ꝺ fideico. ⁊ in. l. cū q̃dē de ꝟbo. ſigni.
¶ Jn primis enim omĩttendo ea que ſ in prin=
7 cipiis librorꝫ tãgi ſolẽt cū hic nõ ſit caput libri
ſcilicet que fuerit intẽcio legiſlatoris. que cauſa
finalis. q̃ cauſa formalis. ⁊ cui parte philoſophie

ſupponatur vt hic pmo. ⁊ moderniores. ⁊ tradit abba. et feli. in princi. decretaliū ⁊ al's ego latiſſime poſui ſup rub. ð ordine iudicij hui⁹ nři regni. de veniā ad cōtinuatiōnē tituli noſtri circa quā huc ordinē obſeruabo in primis em querā qd ſit ɔtinuatio. ¶ Secūdo ad qd ſit introducta. ¶ Tercio an cōtinuatio ſit neceſſaria ⁊ ð neceſſitate facienda ð titulo ad titulū. ¶ Quarto an ſit facienda cōtinuatio ð lege ad legē. ¶ Quinto an in principijs librorū facienda ſit cōtinuatio. ¶ Sexto an cōtinuatio ðbeat fieri ad remotis. ¶ Septimo an cōtinuatio referri ðbeat ad ea q̄ icidēter dicta ſūt. ¶ Octauo an rubrica ſit ð tex. ¶ Nono an rub. debeat eſſe generalis ad nigrū. ¶ Decimo qliter rub. titu. nři ɔtinuet. ¶ Secūdo poſt ɔtinuationē referā aliqua ꝑludia circa intelligēciā toti⁹ materie. ¶ Quo igit ad p̄mū cū ſim⁹ ſup rub. cōtinuationē in primis ⁊ ante

8 oīa ſupeſt videre quid ſit continuatio ſ nā vt iquit philoſoph⁹ in qnto eticorū maxime i vni⁹ cuiuſq₃ rei declaratiōe euitādū eſt circa principia vt bene diffiniant magnā quippe ad ea q̄ ſecunt auferūt opē principiū eni pluſq₃ dimidiū toti⁹ eſſe videt: ⁊ ex eius pceptis quā plura manifeſta fieri ſolēt: vnde gaius. ff. cōs. in. l. i. ff. ð orig. iuris inqt pricipiū cuiuſq₃ rei potiſſimā partē eſſe ⁊ ait Mar. tul. cice. q̄ ſuſcipit de aliq re inſtitutio debet a diffinitiōe pficiſci vt ſciam⁹ qd ſit illud de quo diſputet ⁊ al's latiſſime dicā ff. in. l. ſtipulationes nō diuiduntur: ⁊ poſui in tractatu meo de ordine doctorādi. Cōtinuatio ſ igit ſcdm

9 moderniores hic nihil aliud eſt. q₃. cōiūgere cōnectere: ⁊ ordie cōnectēdo: pducere ⁊ extēdere qd ceptū eſt vt hic tradit p hiero. butige. in. xv. colu. nu. 46. ¶ S₃ ſcd₃ ſenecā in ſcd̄o naturaliū qſtionū cōtinuatio nihil aliud eſt. q₃. rei alicui⁹ pſeuerācia parciū inter ſe nō intermiſſa cōiūctio vnde dicim⁹ cōtinuatas eas eē rubricas q̄ ſcd₃ ſuā naturā nullo alio interrūpūt. l. cōtinuus. ff. tit. noſtro vbi inqt. ff. cons. cōtinu⁹ act⁹ ſtipulātis ⁊ promittētis eē debet: ⁊ tradit ludouicus aluarus nogueira: collegialis bononie ſis: ⁊ cōluſitaneus meus. ⁊ amicus ſūmus in rub. ff. de lega. j. in prin. ⁊ al's. ego poſui in meo ſuplemento ad Marcū anto. de belarmate i rub. ff. de officio ei⁹ ⁊ in. l. i. C. qui admitti. ⁊ ſic cōtinuatio ſcd₃ marianū ſoci. in. ð. rub. ff. de lega. j. nu. j. ſignificat cōtiguitatē quedā ⁊ cōnexū ordinē per tex. in. ð. l. cōtinuus: ⁊ in. c. litere prope finē ex. de frigi. ⁊ malefi. ibi cōtinuum triēniū ⁊. c. cupiētes. §. cēterum de electio. in lib. ſexto. ibi p trienniū cōtinū. ⁊ ſic cōtinue plura fieri dicūtur. qñ. vnū poſt aliud ſequitur in mediate vt in. c. cū cauſam de electio. in antiquis. ⁊ hoc quo ad primū. ¶ Quo aūt ſ

10 ad ſecūdū ſcl₃ ad quid ſit introducta cōtinuatio dic q̄ eſt introducta ad hoc vt cognoſcamus ordinē ab imperatore ſiue a iuriſconſulto policitū ſeruatū fuiſſet iuſta doctrinam not. in. c. i. de fratribus. de nouo beneficio inueſtitis in vſib⁹ feudorū in prin. vbi inquit illa glo. ſtudioſos debere eſſe ſolicitos ad indagandū ne leti efficiāt ⁊ ne al's ɔtra eos iueat vt tradit Jaſo. in rub. inſti. ð actio. nu. 5. vbi allegat ſalicet. in. l. ſi ex cautiōe in vlti. colu. C. de nō nu. pecu. vbi inquit ſilcāt q̄ ſcripta tātū diſcurrūt ⁊ pter frigiditatē ſtomachi in eis cōtēta nō digerūt ⁊ facit tex. in. § omne autē ius. inſti. de iur. nat. gen. ⁊ ciuil. vbi imperator diuiſit totū ius noſtrū in tres partes ſcilicet q̄ ptinet ad pſonas ad res. ⁊ ad iura id e ad actiones ⁊ de perſonis tractauit in libro primo: in ſecūdo tractauit de rebus cōtinuādo ad precedēcia vt inſtitu. de rex diuiſio. in prin. in tertia vero parte tractauit de actionib⁹ cōtinuādo ſe ad pcedēcia vt oſtēderet ordinē ſuū policitū ſeruatū fuiſſet vt inſti. de obliga. in rub. ⁊ in nigro in principio et in. §. fin. inſti. per quas pſonas nobis acqrit ibi oportunius inferiori loco referemus. ¶ Quo ad tertiū ſcilicet an cōtinuatio ſ ſit neceſſaria ⁊ de neceſſitate facienda

ii Jaſo. de mayno latiſſime iſtā queſtionē diſputauit in rub. inſtitu. de actio. in. ij. colu. nu. 4. vbi allegat. Raphael. cuma. dicētē q̄ rubrice non ſunt ð neceſſitate cōtinuāde vt in rub. ff. de no: ope. nu. 53 q̄ ſit facienda materiarū ɔgrua ſb ordinatio: ⁊ pro hac opinione alegat duo iura ipſe Jaſo. ſcilicet tex. inſtitu. de actio. in prin. ibi ſupereſt vt de actiōib⁹ loq̄mur tanq₃. hec ſit materia cōgrua poſt obligatiōes. et tex. inſtitu. de interdictis in prin. ⁊ ange. aretti. in proe. inſti. in vlti. colu. nu. 2. alegat etiā pro hac opinione alia duo iura ſcilicet tex. in. l. i. C. de legibus in prin. et tex. in. §. fin. inſtitu. per quas pſo. nobis acq. ⁊ ādre. barba. in. c. teſtimoniū in. j. colu. ex. de teſtibus. bal. in. l. gallus in prin. ff. de lib. et poſthu. in. i. colu. ⁊ facit etiā pro hac parte quod habet per glo. in rub. ff. de conci. fur. Ultimo mouet Jaſo. p iſta opiniōe quodā fundamēto de verba enūciatiua. ⁊ ſuper hoc fundamēto ɔcludūt iſti prefacti doctores cōtinuationē nō eſſe neceſſariā ſed q̄ ſit fiēda cōgrua ſub ordinatio materiarū. ¶ In ɔtrariū tn̄ eſt cōmunis ſentēcia oīb⁹ his iuribus ⁊ ratiōib⁹ nō obſtātib⁹ ſcilicet q̄ immo de neceſſitate rubrice ſint cōtinuande a qua cōmuni ſentēcia nō eſt recedendū pro qua cōmuni opinione facit tex. in. l. i. in prin. ff. ſi cer. pet. vbi dicit tex. bene eſt priuſq₃ ad verborū interptationē puenim⁹ pauca de ſignificatiōe ipſi⁹ tituli referre ⁊ ſic ibi clare vult tex. ⁊ paulus de caſtro. q̄ rubrica debet cōtinuari ⁊ exponi ante q₃ perueniat ad nigrū ⁊ tex. in. l. ij. ff. de ſtatu hominū ⁊ tradit deci. in rub. C. qui admitti. nu. 44 ⁊ in rub. ff. ſi cer. pet. et ibi moderniores repetē

tes. ¶Non obſtan modo omnia fundamenta
ſupra adducta pro parte contraria: quia ſatis reſ
ponſum fuit per Jaſo.in.d.rub.inſtitu.de actio.
in.ij.colu.nu.5.ver.his tñ nõ obſtãtibus: ⁊ per
moderniores i dicta rub.⁊.l.i.ff.ſi cer.pot.quos
12 videas. ¶Quo ad quartũ ſ incidenter videndũ
eſt an de lege ad legē facienda ſit cõtinuactio
ſicut nũc ſupra vidimus de titulo ad titulum: ⁊
Jaſo.in.d.rub.inſtitu.de actio.in.iij.colu.nu.
.7.ver.adverte: tamē concludit ꝙ non per duo
iura ſcilicet ꝑ glo.i.in.l.ij.C.de peti.bon.ſubla.
lib.x.que dicit leges Codicis non eſſe cõtinuē
das cũ quelibet lex.de perſe ⁊ certa eſſe debeat
⁊ per glo.in.l.galus imprin.in ver.poſthumos
⁊ ibi moder.ff.de lib.⁊ poſthu.quã allegat bal.
in rub.C.de ſer.fugi.idem Jaſo.in.d.l.gallus
nu.55.in repeti.⁊ in.ij.lectura nu.27.⁊ ange.in
probe.inſtitu.nu.12.qd tñ limitat ipſe Jaſo in
predictis locis niſi talis cõtinuactio fieret gracia
clarioris ⁊ comedioris doctrine iuxta glo.j.in
.l.ij.§.co.tit.noſtro ⁊ glo.in.l.de pupillo in pri.
⁊ in.§.ſextus.ff.de no.ope.nu.⁊ glo.in.l.iij.
imprin.in glo.j.⁊ in.l.nõ videt.ff.de acq.poſſe.
⁊ glo.in.l.palam.ff.de ritu nup.et glo.in.c.pru
denciã in.ver.illa quippe.ex.de officio delegati.
¶Quo ad quintũ ſcilicet ſ an continuactio ſit
13 facienda imprincipijs librorum.dic ꝙ in hoc fue
runt varie opiniones nã bal.in diſtincte vult in
rub.C.de ſer.fugi.ꝙ cõtinuactio imprincipijs
librorum nõ ſit fienda ⁊ alegat glo.i rub.ff.de cõ
di.fur.quã glo.ad hoc reputat ſing.Joa.d imo.
in rub.ff.ſolu mat.imprin.et idē imo.in rub.
.ff.de leg.j.et per hec limitãt comunē opinionē
ꝙ licet continuactio de neceſſitate ſit fienda de
titulo ad titulũ vt ſ.dixi in tercio evidenciali
nõ habere locũ in principijs librorum per.ſ.dicta
iura et tradit idem Jmo.in rub.ff.de appella.
et alex.in rub.ff.de no.ope.nu.et ibi moder.
colu.vij.⁊ ange.areti.in probe.inſtitu.in.vj.co
lu.nu.xij.et deci.in rub.de iudi.ex.in.ij.lectu.
in.j.colu.ver.primo ꝙ cũ hic ſit principiũ libri
et Jacobus d nigris in rub.ff.ſi cer.pet.iprin.⁊
ibi ludo.gomecius hiſpanus nu.2.⁊ Joa.de pra
to nu.10.et omnes repet.moder.et jaſo.in rub.
inſti.de actio.in.iij.colu.nu.8.et ibi gomecius
et ange.⁊ doc. ¶Alij vero fuerunt in cõtraria
ſentencia ꝙ immo.imprincipijs librorum fienda
ſit continuactio ⁊ bene quidem pro qua ſenten=
cia faciunt multa iura: et in primis facit tex.ex
preſſus inſtitu.de rerum diviſio.vbi eſt principiũ
libri: et tamē ibi imperator juſtinianus conti=
nuat ipſum librum ſecundum: ad primũ librum
precedentē: nã in libro primo expoſuit de iure
perſonarũ: modo ſequitur videre de rebus q̃ vel
in noſtro patrimonio vel extra patrimoniũ no=
ſtrũ habentur vt ipſe imperator promiſit in.§.

fin.cũmne autē ius.inſtitu.de iure natu.geti.et
civili.¶Jtē ⁊ ſecũdus tex.eſt inſtitu de obliga.
que ex delictu naſcũtur imprin.vbi ſimiliter ibi
eſt principiũ libri quarti inſtitutionũ: ⁊ tñ ibi
imperator cõtinuat ipſum librũ quartũ ad librũ
tertiũ precedentē vt ibi patet cum ſuperiori libro
expoſitum ſit de obligationibus ex contractu ⁊
ex q̃ſi cõtractu ſequitur vt de obligationibus ex
maleficio et ex q̃ſi maleficio diſpiciamus et ibi
not.doc. ¶Tercius tex.eſt in.l.i.ff.de rei vē
di.vbi eſt principiũ libri ſexti.ff.⁊ tñ ibi vlpia
nus.J.conſ.cõtinuat ibi ipſum librũ: ad librum
precedentē vt ibi patet: dũ dicit poſt actiones
quas pretor d univerſitate propoſuit ſubijcitur
actio ſingularum rerum peticionis et ibi not.etiam
doc.⁊ in rub.. ¶Quarto etiam facit quia cũ nõ
videatur bona ratio diverſitatis quare nõ ita
fienda ſit cõtinuactio imprincipijs librorum ſicut
in alijs titulis: ergo idem ius.ſtatuendũ eſt.l.
aticio §.co.tit.noſtro.¶Quinto facit quia q̃ſi
materia vnius libri eſt executiua: vel quo vis
modo pertinens ad alium librũ fieri poteſt cõ
tinuactio de libro ad librum vt eſt glo.not.in
rub.ff.de actio.emp.quã ad hoc pro ſingulari
allegat.and.ſiculi.in repet.c.teſtimonium im=
prin.ex.de teſti.⁊ tex.in.c.qualiter ⁊ quãdo.§.
debet de accuſa.et tenet joa.de ana.in rub.de
accuſac.imprin.que quidem continuactio tole=
ratur: licet videatur fieri i ad remota.ex eo quia
non nulli tituli immediati ponuntur inter titulũ
rei.uendi.peti.heredi.et iſtum qui nihil comune
habent cũ eo: vt titulus de religioſis ⁊ de mor
tuo infere.⁊ plerique alij: ⁊ cũ hac ſentencia trã
ſit etiam Ludo.gomecius in rub.ff.ſi cer.pet.
in.j.colu.nu.2.ver.ſed iuxta hoc moueo difficul
tatē: ⁊ ibi hiero.butige.nu.2.ver.in ea imprin.
et idem hiero.butige.hic in rub.noſtra: in fin.
colu.nu.49.vr.tandē ex his que ad hanc conti=
nuactionē: vbi dicit ꝙ nõ obſtat glo.rub.ff.
de condi.furti.que in contrarium allegatur quia
bene intuenti illa glo.nihil facit immo potius
probat hanc noſtram oppinionē: nam cum ibi
ſit principiũ libri tamē glo.multũ laborat circa
continuactionē et tripliciter cõtinuat qui quidē
labor ſuperfluus eſſet ſi continuactio non eſſet
neceſſaria. ¶Jtem et ſecundo non obſtat quod
dicit glo.et quia multa ſunt in medio ſcilicet
inter hunc titulum: ⁊ titulum de condi.furti.li
brum incipit: quia hoc nõ eſt dicere ꝙ cõtinua=
ctio fieri nõ debeat in capite libri: ſed vult di=
cere ꝙ cum cõtinuctio fieri debeat ad proxima
vt.l.ij.ff.de ſtatu homi.quia illa continuactio
ſit ad remota: ponitur caput libri.et ſic nõ di=
cas vt vulgo dicitur rubrice ſunt continuande
ad rubricas fallit.imprincipijs librorum ſed dicas
rub.ſunt ad proximas rubricas cõtinuãde fallit

imprincipijs librorum tunc enim poſſunt con
tinuari ad remotas: et ſi dicas que eſt ratio hu
ius fallencie dic ꝙ licet cōtinuactio rubrice que
eſt imprinci. libri fiat ad remota reſpectu titu
li ſpecialis ad quē continuatur: tamen inſpecto
toto ipſo libro precedenti: continuacio dicitur
fieri ad proxima ex quo fit ad ea de quibus in
libro proximo precedenti: nec enim poteſt eſſe
vnus liber: alteri proximior ꝙ̄ ſ. xiij. poſt. xij.
ponatur vt ipſe dicit quem videas. ¶ Sed hec
opinio limitatur quādo ſumus in capite totius
copillationis: quia tunc cum non ſit retro ad
quid fiat continuactio: talis cōtinuactio non ſit
ſecus vero quādo in copillatiōe ſint multi libri
ꝙ tūc vera eſt opinio precedens ꝙ cōtinuactio
fieri poteſt in principijs librorum vt dictū eſt
14 et ita ſaluari poteſt. vtraqꝫ ſentencia.

¶ Quo ad ſextum [ſcilicet: an continuactio
debeat fieri ad remotis: ⁊ dic ꝙ comunis opi
nio eſt ꝙ cōtinuactio debet fieri ad proximiora
que multis comprobatur rationibus primū per
tex. in. l. ij. ff. de ſtatu hom. vbi hermogenes.
J. conſ. inquit: et his proximos atqꝫ cōiunctos
applicantes titulos vt res patitur dicemus: et
tex. in. l. cum delanionis. §. aſinam. ff. de fundo
inſtru. ⁊ tex. in. l. continuus ꝟ. co. tit. noſtro im
prin. ⁊ tex. in. l. i. ff. ſi cer. pet. imprin. que quidē
comunis opinio limitatur procedere quādo ma
terea que eſt in medio non eſt difformis. Jm
mo dependens a prima quia tunc continuactio
a remotis fieri poteſt vt eſt caſus in. l. i. im
prin. §. i. ff. ſi tabule teſta. nul. extab. vbi.
iuris conſultus continuat ſe a titulo de bono
rum poſſeſſione ſecundum tabul. et tamē multi
tituli ſunt in medio quod ſecundum enim to
leratur: quoniam materia que eſt in medio: eſt
dependens a materia de qua in tit. de bon.
poſſe. ſecundum tabul. et eſt etiam glo. in rub.
ff. de actio. emp. vbi continuat illam rubricā
a titulo de obligationibus: et tamen multi ti
tuli ſunt in medio: et tex. in. §. fin. inſtitu. per
quas perſo. nob. acqui. ibi oportunius inferio
ri loco referemus: et tradit nicola. de neapol.
in rub. ff. ſolu. mat. et Jo. de imo. in rub. ff.
de appella. et tex. in. l. heredes palliam. §. fin.
ff. de teſta. et in. l. duos reos. §. fin. ff. de duo
bus reis. et hoc eſt quod voluit dicere tex. in
. d. l. ij. ff. de ſtatu. hom. in ver. vt res patitur
dicemus ⁊ tradit Jaſo. in rub. de actio inſtitu.
in. iij. collu. nu. 8. ver. an autem continuactio
rubricarum: idem Jaſo. in. §. quedam in. ij. co
lu. nu. 3. co. titu. de actio. inſtitu. et in rub.
ff. de lega. j. nu. 1. 2. 3. et ibi moder. et tex. in
ſti. de lega. imprin. vbi tex. continuat illum ti
tulum delegatis ad titulum de teſtamentis et
tamen inter medium ſunt nouem tituli et quia
ſunt pertinentes ⁊ de materia: ideo non viciāt
continuactionem tanqꝫ a remotis factam et ſic
tenet continuactionem. glo. quam facit ibi tex.
et tex. in. l. ij. §. quintus. C. de vet. iure ⁊ enu
cle. ⁊ tradit ange. areti. in probe. inſtitu. in fin.
colu. nu. 12. ver. dominus meus. Joa. de imo. et
Ludouici. gomeſſius in rub. ff. ſi cer. pet. nu. 2.
in. j. lectura et deci. in rub. C. qui admitti. nu. 9
in. j. lectura ⁊ nu. 43. in. ij. lectu. et Jo. de vico.
15 mercato in rub. C. de edendo. nu. 3. et ibi mo
der. repete. ¶ Quo] ad ſeptimum preludium
ſcilicet an continuactio referri debeat ad ea ꝙ̄
incidenter dicta ſunt et videtur ꝙ non arg. l.
nauis onuſte in prin. ff. ad. l. rodeam de Jac.
et tradit ſalicetus in rub. C. de ſer. fugi. et ra
tio eſt quia continuactio debet fieri de vno ti
tulo ad alium. l. ij. ff. de ſtatu hom. ⁊ ꝫ. dici.
ergo debet conſiderari materia a qua titulus
denominatur: ⁊ quod incidenter dicitur non vi
detur eſſe in conſideratione reſpectu continua
ctionis. ¶ Jn contrarium tamen eſt veritas ꝙ
immo non conuenit ꝙ referatur ad ea que inci
denter contingit vt not. glo. rub. ff. de officio
eius cui manda. eſt iuriſdi. vbi inquit illa glo.
dictū eſt ꝺ officio ordinarij: nunc delegati licet
et alique leges de ordinario dicant et ibi deci.
Jaſo. ⁊ moder. repete. ⁊ not. per glo. ff. de iuriſdi.
om. iud. in prin. ⁊ bar. in rub. ff. ſolu. mat. ⁊ tex.
in. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. ⁊ per glo.
in rub. ff. de dona. ⁊ in rub. ff. de tut. ⁊ in rub.
ff. de condi. ⁊ demonſtra. ⁊ in rub. ff. de iure pa
tro. ⁊ inſtitu. de bon. poſſe. in prin. ⁊ tradit de
ci. in rub. C. qui admitti. in. j. lec. nu. 9. ⁊ in. ij.
lec. nu. 44. ⁊ moder. repe. et ſic concluditur ꝙ
continuactio ſit bona licet ſit facta ad ea que
incidenter dicta ſunt per ſupra dicta iura.

16 ¶ Quo] ad octauum an rubrica ſit de textu
concluditur ꝙ ſic per glo. in probe. libri ſexti
in. §. nos ad apicem in ver. titulis. ⁊ per glo.
rub. C. de his qui nu. lib. x. ⁊ tradit cardi. in
probe. decretali. in. §. ſane. ⁊ ange. in authē. de
inceſtis nup. in prin. in. j. colu. in ver. not. ex iſta
glo. ⁊ bartho. cepola. in rub. de teſta. in. iij.
queſtio. ⁊ bormanocius vetus. in. l. i. nu. 7. ff. de
no. ope. nu. a deo ꝙ ſcriptor qui textum ſcribere
prōmiſit tenetur etiā ſcribere rubricas vt in. d.
glo. ⁊ not. bar. in. l. fin. ff. de here. inſti. ⁊ ange.
in. l. ſtipulationes comodiſſimū ꝟ. co. tit. noſtro
et idem ange in. l. nō idcirco. ff. de iudi. ⁊ imo.
hic in. j. colu. ⁊ jo. de platea in prin. de actio. in
ſti. in. j. colu. ver. eſt enim a rubrica licitū argue
re et ibi allegat. l. i. C. ne fideiuſ. do. dentur. et
Jaſo. in rub. inſti. de actio. in. iij. colu. nu. 11.
vera cedit ad predicta glo. ⁊ ibi zenze. nu. 25.

et .26. et repetentes in rub. ff. ſi cer. pet.
¶ Uno ſ ad nonum an rubrica debeat eſſe ge=
17 neralis ad nigrum ⁊ dic ꝙ ſic vt not. barto. in. l.
.i. nume. 3. ff. ſi cer. pet. per illum tex. ⁊ ibi iaſo.
nu. 3. ⁊ paul. de caſtro. nu. 4. et deci. nu. 4. et
iacobus de nigris nu. 5. ⁊ .10. ⁊ hieroni. butige.
nu. 2. ⁊ .6. ⁊ tradit ioa. de prato. in rub. ff. ſi cer.
pet. nu. 8. ⁊ ibi ludo. bologni. nu. 1. ⁊ omēs fer
re moderniores. ¶ Multotiēs tamen ⁊ quaſi
ſemper rubrica eſt generalior ipſo nigro per
glo. in rub. C. de religio. ⁊ ſump. fune. et in
rub. de ſponſa. et in authen. de inceſt. nup. in
prin. ⁊ inſtitu. de obliga. que ex delicto naſcun
tur in prin. cū ſimilibus vbi patet ꝙ rub. ſunt
generaliores ipſo nigro et ſonant ſ t, er aliqui
bus de quibus in nigro aliquid nō habetur ⁊
glo. inſtitu. de iuſticia ⁊ iure. et tunc quando ru
brica eſt generalior nigro nō debet reſtringi
per nigrum ſpecialius loquens immo ſufficit
rubrica ad deciſſionem cauſe ſi habet verba
perfecta vt eſt glo. not. in. l. i. C. de capti. ciui.
cenſi. exibē. lib. xi. quā ibi not. ⁊ comēdat bar.
et ſali. et ludo. roma. in. l. i. ff. ſi cer. pet. ⁊ ibi ia
ſo. ⁊ glo. in rub. ne fideiuſſ. do. den. ⁊ ita hic
concludit io. de imo. et refert ſe ita reſpōdiſſe in
queſtione de facto in ſtatuto cuius rubrica erat
generalior nigro nam ſecundum eum nigrum
ampliatur per rubricam ⁊ ſequitur roma. in con
ſi. xvj. viſo themate in. j. colu. et in conſi. xxxij.
viſa municipali colu. ij. et in conſi. cxx. et tradit
paul. de caſtro in conſi. cccxxxiiij. vbi ſtatutum
excludebat filiam a ſucceſſione matris tamen qꝛ
rubrica erat generalis: conſuluit ꝙ etiam exclu=
ditur ab hereditate patris: ⁊ tradit decius in. d.
.l. i. nume. 6. ff. ſi cer. pet. ¶ Aliquando tamen
contrarium reperitur ꝙ nigrum erit generalis
rubro vt patet in authe. eccle. roma. et in authe.
nul. cre. agn. et in glo. in ver. omnis et quod
not. glo. in authe. de inceſt. nup. in prin. in ver.
illicitas ⁊ tunc nigrum attenditur quia tota vis
in nigro videtur conſiſtere et eſt glo. in rub.
C. de inceſt. nup. generaliter tamen illud eſt ve
rum ꝙ rubrica debet eſſe magis generalis ipſo
nigro ⁊ nō econtra a deo ꝙ dicimus quod ver
ba nigri declarātur per rubricam preambulam
quando ſunt dubia vt eſt glo. in. c. ne liceat ter
cio prouocare quam ibi ponderat bal. circa ſe=
cundam colu. dicens hoc eſſe notandum pro ru=
bricis ſtatutorum que declarant intencionem
obſcuram ipſorum ſtatuenciū: idem noluit ipſe
idem bal. in. l. fin. per illum tex. ff. de here. inſti
tu. et anto. de but. in prohe. decretalium. quam
doqꝫ tamen rubrica declaratur per nigrum vt
not. moder. in. d. l. i. ff. ſi cer. pet. et tradit iaſo. in
rubrica inſtitu. de actio. in quinta columna nu.
17. et ibi moder. ¶ Quibus omnibus ſic] re
18 tentis: venio ad decimū preludium ſcilicet ad
continuactionem huius noſtre rubrice que con=
tinuatur hoc modo ſecundum accurſium viſum
eſt. ſ. titulo proximo de obigationibus in gene
re modo videamus in ſpecie de obligationibus
verborum: et hanc continuactionem ſequitur
hi: bar. ⁊ ideo ponit rubricā de verbo. obliga.
¶ Uel ſecundo ⁊ clarius continuatur hoc mo=
do dictuꝫ eſt ſupra titulo proximo de pluribus
contractibus generaliter tractando. J. conſul.
vt in. l. i. §. i. per totam illam legem cum. l. ſeq.
et in. l. obligamur. ſ. titu. i. de actio. et obliga.
ſcilicet tum de contractibus qui re contrahun=
tur. qꝫ. etiam conſenſu. qꝫ. etiam verbis.
¶ Item ſ. circa contractum qui re contrahitur
poſuit ſpeciales titulos vt patet. ſ. ſi cer. pet.
⁊ ſ. comodati et depoſiti: item circa contractū
qui conſenſu cōtrahitur: poſuit etiam ſpecia=
les titulos vt de contrahe. emp. et. ff. pro ſocio
et mandati: et ſimiles: ita etiam erat conueniēs
vt circa contractum qui verbis contrahitur po
nerentur: etiam ſpeciales tituli et ideo poſitus
eſt titulus noſter de verbo obligationib. ⁊ hoc
fecit. J. conſ. ſecundum alexan. hic quia talis
contractus eſt vtilis et frequens cum in omni=
bus contractibus iungi poſſit vt. l. v. §. conuē
ctiones. ꝗ. eo titu. noſtro. et. ſ. dixi. et iſta racio
ne vtitur glo. in. l. i. ff. ſi cer. pet. ⁊ in. l. legauit
. ff. de liber. lega. ibi quotidiana enim ſunt: rogo
que ad hoc ſpectant plenius atingas. barba. tā
men hic colu. vij. voluit dicere hanc continua=
ctionem non eſſe veram quia non ab eo quod
eſt frequencius ſed ab eo quod eſt dignius in=
choandum eſt: et ad hoc multa iura allegat et
eſt tex. in. §. fin. inſtitu. de iure natu. gen. ⁊ ciui.
et tamen nihil adducit ad probandum ꝙ ſit di
gnior: immo in cōtrarium poſſunt multa adduci
ꝙ immo alie obligationes preſertim ex contra
ctibus qui fiunt ex conſenſu ſunt digniores vt
hic latiſſime tradit hieroni. butige. in. xiij. colu.
nume. 43. et. 44. ver. glo. rubrice. ⁊c. tum quia
antiquiores vt putat de iure gencium. l. ex hoc
iure. ff. de iuſti. et iure iuncto. §. ſingulorum in=
ſtitu. de reruꝫ diuiſio tum etiam qꝛ denomina=
tur a conſenſu ⁊ ſubſtanciam capiūt a conſenſu
qui eſt dignior. Sed quia leuia ſunt non inſiſto
quia vtrū vis teneamꝰ ſcilicet quia ſit frequēcior
ſiue quia dignior ſiue quia firmior iuxta tex. in=
ſtitu. eo. titu. in prin. ibi et hoc nomine inde vti
tur quia ſtipulum apud veteres firmum appella
batur forte ⁊ ſtipite decendens et. ſ. dixi conti=
nuactio mea eſt optima ⁊ ab ea non eſt recedē
dum non obſtat quod dicit barba. quia non eſt
nouum quod aliquando precedat quid reſpectu

d gnitatis: aliquando reſpectu frequencie: ali-
quando reſpectu antiquitatis: quo vis enim
reſpectu moueatur qui collocat probabile eſt
circa ordinem rubricarum vt patet in rub. de
contra tabul. ⁊ in rub. de ſecundū tabul. nam
in .ff. precedit ſecundū tabulas quia dignior in
codice vero precedit contra tabul. quia quan-
diu competit contra tabullas ceſſat ſecūndum
tabullas. vt not. glo. et omnes in rub. C. cō
tra tabul. et dixi in, l. i. C. qui admitti.
¶ Immo idem imperator Juſtinianus inſtitu.
permittit titulum de teſta. et poſtea ponit titu
lū de teſta. mili. quia genus precedere debet ſpe
ciem. l. i. ff. ſi cer. pet. et in. C. premittit de te
ſta. mili. quia milites ſunt digniores vnde
non eſt inconueniens quia nō eſt nouum di-
uerſis reſpectibus diuerſa et contraria ſeruari
.c. quotidie de conſecratio. diſtinc. ij. vbi di
citur ꝙ quottidie comunicare bonum eſt quot-
tidie non communicare bonum et quilibet agat
ſecundum conſcienciam et voluntatem ſuam
ſicut de Zacheo et Centurione dicitur: nam
centurius dixit dominus non ſum dignus vt
intres ſub tectum meum. zacheus vero gau
dens dominum recepit: et textus vtrumqꝫ lau
dat. idem fit de hieremia qui dixit. A. A. A.
domine neſcio loqui quia puer ſum. Iſayas
vero dixit. Ecce domine mitte me. vt in. c. in
ſcripturis. viij. q. j. et dicit bal. in rub. C. de
ſer. fug ꝙ rubri. aliqū ꝑponūtur ratiōe euidēcio
ris intellectꝰ / aliqū ꝑfecte doctrine / aliqū ratiōe
ordinis aliquando ratione prepotencie: quan-
doqꝫ vero ratione dignitatis: ⁊ per hec fit ſa
tis reſponſio ad titulum vt dignitatum ordo
19 ſeruetur. C. lib. xij. ⁊ per hec ſum expeditus de
hac continuactione. ¶ Quo ad ſecundum
cum materia huius noſtri tituli ſit profunda
aliqua pro eius intelligencia premittenda ſunt
iuxta tex. in. l. i. ff. ſi cer. pet. in prin. et. l. i. ff. de
origi. iuris prefactiones. n. libencius nos ad
lectionem propoſite. materie producunt ⁊ cū
ibi venerimus eius euidenciorem preſtat intel-
lectum: et hinc eſt quod doctores qui omittūt
ſignificata dictionum reprehenſibiles ſunt vt
tradit Sali. in. l. i. in. ij. colu. ff. ſi cer. pet. ⁊ la-
tiſſime poſui in ſingularibus meis in ſing. 61.
incip. doctores legentes qui omittunt ſigni-
ficata dictionum et in ſing. 169. incip. docto
res in lectionibus non debent deſpendere
tempus in prohemijs et rebus fruſtratorijs et
ideo premitto pro ingreſſu huius ſolemnis
tituli ⁊ pro habendis fundamentis quatuorde-
cim principia ſeu termina iuris valde neceſſa-
ria: ¶ Primum ſcilicet quid ſit conuencio.
¶ Secundo quid ſit promiſſio. ¶ Tertio quid
ſit pactum. ¶ Quarto quid ſit policitacio.
¶ Quinto quid ſit conſtitutum. ¶ Sexto quid
ſit ſtipulatio. ¶ Septimo quotuplex ſit ſtipu-
latio. ¶ Octauo quo iure fuit introducta eſti-
pulatio. ¶ Nono propter quid fuit inuenta ſti
pulatio. ¶ Decimo quare ſic fuit baptizata ſti
pulatio. ¶ Undecimo qualiter contrahatur ſti
pulatio. ¶ Duodecimo inter quas perſonas con
trahatur. ¶ Decimo tertio que actio oriatur ex
ea ſtipulatione. ¶ Decimo quarto: quot modis
ſtipulatio dicatur nulla quibus omnibus viri
auditores bene intellectis totus titulus noſter
remanebit per quā clariſſimus. vt infra patebit.
20 ¶ Redeundo igitur ad primum dicas ꝙ ⁊ con
uenctio ſecundū paul. de caſtro in conſi. xlj. in. j.
volu. eſt contractus nominatus ex communi vſu
loquendi. Sed ſecūdū vlpianum. J. conſ. in. l. i.
§. conuenctionis et. §. fin. et paul. J. conſ. in. l.
labeo. ff. de pac. conuenctio eſt nomen generale
ad omnem contractum et ad omnem diſtrac-
tum ſiue. re. ſiue verbis / ſiue litteris / ſiue per
nuncium vel epiſtolam / ſiue expreſſe / ſiue tacite
factum: de quo etiā hic per Jaſo. in ſecūda co-
lumna nume. i. verb. conuenctio eſt nomen. et
Lancelotus galiaula in octaua columna nume.
26. ver. quarto principaliter. et Joa. hanibalis
nume. 211. et bar. in. l. lecta nume. 3. ff. ſi cer.
pet. et ibi roma. nume. 18. et deci. nume. 9. ⁊
hiero. butige. nume. 6. et nume. 39. et franc.
curti. nume. 10. et. 24. et alex. nume. 2. et Jaſo.
nume. 5. et omnes alij moder. que quidem con-
uenctio fuit introducta de iure gencium vt. l. ex
hoc iure. ff. de iuſti. et iure et. §. ex hoc iure
inſtitu. de iure natu. gen. et ciuili et tradit hic
bulgarinus de bulgarinis nu. 4. et. 5. et Soci.
nu. 12. quos videas. ¶ Quo ad ſecūdū dicas ꝙ ⁊
21 promiſſio eſt: quid inferius conuenctione ſed
generaliꝰ qꝫ pactum: quia promiſſio ad apta-
tur ad pactum et pulicitacionem: et etiam ad
ſtipulationem per tex. in. l. ſciendum. §. dictum
.ff. de edili. edic. de quo hic per jaſo. in. ij. colu.
nume. 3. vbi dicit quod ſi proferatur a teſte vel
in priuata ſcriptura: intelligitur pacto nudo: ſi
vero in inſtrumento publico: intelligitur per
ſtipulationem per tex. im. §. ſi ſcriptum inſtitu.
de in vtili ſtipula. ⁊ ibi. joa. de pla. nu. 24. vbi aſſi
gnat rationē differēcie. ⁊ chriſtoph. porc. nu. 14.
⁊ tradit hier. butig. in. l. lecta. nu. 42. ff. ſi cer. pet.
vbi oēs doc. glo. ⁊ ibi bar. im prin. ⁊ in nu. 7. ⁊. 15.
C. de vſur. bar. in. l. ſciēdū nu. 18. ⁊. 2. J. eo. tit.
noſtro ⁊ ibi roma. nu. 46. ⁊. 20. ⁊ azon in rub. C.
de pac. in. §. nā et cū donare ⁊ prepoſitus ſenēſis
in q̄ſtio. ſuis. iiij. q. iiij. per totū ⁊ nu. 14. ⁊ andre.
alcia. hic nu. 2. ⁊ lācel. galia. nu. 28. ver. tertio ad
uerte. q̄ tū ꝓmiſſio. ſi fctā eſt gnalis d̄bet itelligi
ſcd̄z diſpoſitionē iuris ita ꝙ nō excedere duplū vt

in.l. penultima.§.ſi ſub condictione.ff.vt lega.
nomi.caueatur et in.l.ſi prior.ff.ſolu.ma. tra=
dit deci.in.l.vnica nu.75.C.de ſen.que pro eo
quod intereſt pro fe. et ſ ratio quare verbum
22 promiſſio ad aptatur ad ſtipulationem eſt quia
promitto verbum. eſt verbum de duobus ex
quibus conſtat ſtipulatio. omnis enim ſtipula
tio conſtat ex interrogatione ⁊ reſponſione vt
in.l.v.§.ſtipulatio.ꝟ.eo.tit. noſtro.et.ꝟ.dicam
vnde non eſt mirum ſi mencio promiſſionis ar
guat ſtipulationem ſicut vidimus ꝙ inſtitucio
arguit teſtamentū vt eſt tex.in.l. nō codiſillū.
.C.de teſta. ¶ Item et ſecunda ſ ratio eſt
23 quia talia ſunt ſubiecta qualia demonſtrāt pre
dicata.l.ſi fideiuſſor.§.qui interrogatus ⁊ ibi.
bal.ff.de interroga.actio.et tradit hiero.buti
ge.in.l.lecta nu.41.42.ff.ſi cer.pet.⁊ ideo ver
bum promitto non ſolum in ſcriptura publica
vt.ſ.dixi. ſed etiā in priuata vt in cirographis
intelligitur per ſtipulationem vt.l.i.cum glo.
C.de contrahe.⁊ comit.ſtipula.⁊ ibi bar.bal.
ange.et ſalicet.et Jo. baptiſta de ſancto ſeue=
rino in tract.de pac.in.iiij.q.vbi dicit ꝙ iſta
eſt communis opinio vt hic tradit lancelo.galiau
la in.x.colu.nu.28.ver.tercio aduerte.⁊ tex.in.l.
ticia.§.idem reſpondit cum ſepticius.ꝟ.eo.vbi
ſcriptura priuata continens promiſſionem pro=
bat ſtipulationem vnde per illum tex. decidi=
tur quedam notabilis queſtio: ſcilicet ꝙ ſi vnus
mercator ſcripſit ſe eſſe debitorē ticij in mille au
reis ex certa cauſa iuſta que ſibi reddere pro miſ
ſit ad omnem eius voluntatem preſumitur pro
miſiſſe eidē preſenti ⁊ ſtipulanti: et ſic ex tali
ſcriptura poterit agi quod eſt menti tenendum
vt ibi refert jaſo. et refert paul.de caſtro. ꝙ an
ge. multas pecunias fuit lucratus de iſto caſu.
qui quotidianus ⁊ frequēs eſt. quod ſecus eſt
in dicto teſtium quia ibi verbum promitto nō
importat ſtipulationē vt hic tradit lancelo.ga
liaula in.x.colu.nu.29.et alcia.nu.2. et ratio di
uerſitatis aſſinatur per bar.in.d.l.ſciendum.ꝟ.
eo. ⁊ ibi lancelo.galiau.⁊ roma.nu.4.cum ſeq.
et Jo.cro.nu.18.et hiero.butigela.in.l.lecta.
nu.42.ff.ſi cer.pet.et ibi barto.
24 ¶ Item] et ſecundo limitatur ſi in ſcriptura di
ceretur ſponte promiſſit ex quo intelligitur ſine
peticione alterius propter illud verbum ſponte
non poſſet importare ſtipulationem vt not.tra
dit pet.anchara.in cle.preſenti de cēſi.in.5.not.
vbi dicit ꝙ nō videtur ſponte fieri quod ſit ad
peticionem alterius quem ſequitur deci.in.l.qui
velle nō creditur.ff.de reg.iuris ⁊ lancelo.ga=
liaula.hic.nu.59.quod eſt dignum notatu quia
poteſt quis eſſe obligatus per ſtipulationem ⁊
tamen erit obligatus naturaliter tantum non

autē ciuiliter vt ait.J.conſ.in.l.an inutilis.§.
filius fa.ff.de aceptila.vbi etiam.jo.de immo.
not. ¶ Tertio] etiam limitatur quando verbū
25 promitto eſſe appoſitum in contractu innomina=
to vt puta quia dicitur in inſtrumento titius
promiſit permutare fundum quia tunc hoc ver
bum promitto non importat ſtipulationem et
ratio eſt quia habet naturam contrariam contra
ctui inominato vt.l.ex placito et.l.Precibus.C
de rerum permu. quia ceſſabit preſencia virtute
ſtipulationis vt tradit bal.in.l.ſicut.C.de actio
⁊ obligatio. et iſtam limitationem communiter
aprobant docto.quos refert.Jo.cro.qui illam
etiam aprobat in.l.ſciendum.ꝟ.eo.vbi videas
per eum alias duas limitaciones.
26 ¶ Quo ad terciū quid ſit ſ pactū dic ꝙ eſt duo
rum pluriumue in idem placitum ⁊ conſenſus.l.
.i.ff.de pac.⁊ ibi bar.bal.pau.alex.jaſo.⁊ mo
der.⁊ tex.in.l.pactum vbi etiam prefacti docto
res.ff.de pollicitacio.⁊ tradit azon.in rub.C.
de pac.⁊ hiero.verius hic in nu.308.quod qui=
dem pactum fit cum ſcriptura ⁊ ſine ſcriptura
vt in.l.pactum la.ij.C.de pac. ¶ Item conſiſtit
in nudo et in formi ideſt ſine forma dicerum vt
hic per Jaſō.nu.4.⁊ glo.in.l.iuriſgencium.§.
ſed cum nulla.ver.igitur nuda.ff.de pac.quod
pactum eſt de iuregencium vt ibi ⁊ ꝟ.patebit.
⁊ tunc proprie dicitur pactum quando eſt nudū
quod eſt quando ſtat in ſolis finibus conuēctio
nis.l.iuriſgencium.§.igitur nuda.ff.de pac.en
ge.are.⁊ alij in.§.i.inſtitu.quib⁹ modis recō=
trahitur obliga.not.in.l.i.⁊.l.petēs.C.de pac.
vbi deci.⁊ in rub.⁊ ibi ludoui.gozadi.tradunt
etiam bal.abba.⁊ feli.⁊ alij moder.in rub.et.
in.c.i.ex.de pac.et andre.alcia.hic nu.10.⁊ joa.
cro.in prima lectura nu.9.vſq3 ad nu.12.⁊ in.ij.
lectura nu.1.2.3.⁊ lancelo.galiaula in.xj.colu.
nu.33.⁊ joa.hanibalis ⁊ bal.nouellus.⁊ hiero
butige.ad quos omnes me remitto.
¶ Quo ſ ad quartum ſcilicet quid ſit policita=
27 cio et dic ꝙ eſt ſolius promitentis ſponſio.l.pa
ctum.ff.de pollicitacio.⁊ ſoci.in rub.C.de pac
⁊ ibi gozadi.nu.2.et ſic differt a pacto cum pac=
tum ſit duorum pluriumue in idem placitum et
cōſenſus vt.ſ.nunc dixi in precedenti preludio
de diffinicione pacti.et tunc proprie dicitur polli
citacio quādo ſit abſenti citra nuncium vel epi
ſtolam ſecus ſi fiat preſenti et tacēti per regulā
preſens ⁊ tacens conſentire videtur cum con=
ſenſus nihil aliud ſit.q3.ſimul ſēſus quia partes
adinuicē ⁊ ſimul in vnum et eundem ſenſum
circa aliquid concurrunt vt hic per bal.nouel=
lum in quarta colūna ſub numero ſexto in fin.
bar.in lege condictionis in certum ſub nu.4.
⁊ ibi franc.cur.in.vj.colu.nu.15.C.de pact.

et. Jaſo. hic nu. 6. vſqꝫ ad nu. 9. et ſoci. in. 6. colu.
nu. 14. andre. alcia. impꝛin. vſqꝫ ad nu. 10. ⁊ bal.
nouellus in. iiij. colu. nu. 7. et nu. 16. Jo. cro. impꝛi
ma lec. nu. 13. vſqꝫ ad nu. 18. ⁊ in. ij. lec. nu. 3. 4. 5.
et. 6. in. ij. colu. ⁊ lancelo. galia. in. xij. colu. nu. 33
ver. quinto in quantū dñs meus vbi per omnes
iſtos celeberrimos doc. latiſſime de hac. materia
pollicitationū videre poteſt quibus pꝛo nūc nihil
28 addo. ¶ Quo ad quintū ſcilicet quid ſit cōſtitutū
dic ſecūdū bal. in rub. C. de cōſttu. pecu. in vlti.
ma colu. ver. ſeqtur videre de foꝛma ꝙ cōſtitutū
dicitur ſi quis hodie interrogatus vt pꝛomittat
⁊ dicit cras tibi reſpōdebo: ⁊ cras reſpōdēs pꝛo=
mittit quē ſequitur alex. in. l. i. §. qui pꝛeſens in. j.
colu. nu. 3. ꝟ. co. tit. noſtro. ¶ Sed clarius ſecūdū
alciatuꝫ hic in rub. noſtra in. iiij. colu. nu. 14. cōſti=
tutū dicitur cū quis pꝛomitit quod ipſe vel alius
debet ciuiliter vel naturaliter vt in. §. de cōſtitu
ta inſtitu. de actio. vbi Jo. fab. ange. platea. Ja
ſo. ⁊ ludo. gomeſſius hiſpanus vnde bar. in. l.
iuriſgēciū. §. igitur nuda ad fin. in. ver. certe puto
. ff. de pac. cōſtitutū appellat contractus noīatus
eo quia habet elegās atqꝫ ſpeciale nomē quē ſe=
quitur dñs Alex. in. l. i. §. fin. ff. de cōſtituta pecu.
quod conſtitutū eſt de iure pretoꝛio vt in. l. i. §.
debitū. ff. de conſti. pecu. ⁊ in. d. §. de conſtituta
inſti. de actio. ⁊ requirit ꝙ precedat debitū ſcdꝫ
bal. in. l. ij. in. j. colu. in fin. ver. dicit hic nicolaus
. C. de cōſtitu. pecu. vbi etiā bar. dicit ꝙ cōſtitu
tū pꝛo pacto nudo ſemper pꝛeſuponit debitū in
verū precedere: ſed per ſtipulationē nō. adde
tu ſubtilis trocate frater mi cariſſime. glo. ſing.
in. d. §. de conſtituta poſita ſuper ver. cōſtituūtur
inſtitu. de actio. ꝙ conſtitutū fieri poteſt inter
abſentes per nunciū vel epiſtolā. l. qui autē. §.
cōſtituere ⁊. l. quidam vbi alex. in ver. actio de
cōſtituta. ff. de cōſtitu. pecu. qd tamē intellige
per nunciū generalē: nō autē per diſcipulū: vt
ſing. tradit bal. ⁊ in. ſal. in rub. C. de conſtitu.
pecu. in. ij. colu. ver. venio ad perſonā: ⁊ in ver.
Itē circa perſonā poteſt etiā fieri alteri ex duo=
bus creditoꝛibꝰ ſicut poteſt ſolui ſecūdū ange.
in. l. ſed ſi filio. §. idē eſt. ff. de cōſtitu. pecu. quod
etiā conſtitutū elidit ſi pꝛima obligacio elidit
pacto de nō petendo ſecus ſi pꝛeſcriptione ſe
cundum bal. in rub. C. de conſtitu. pecu. in. ij.
collu. ver. Item circa cauſam queritur.
¶ Item non valet cum cauſe falſa vt idem. bal.
ait. vbi ſupꝛa in ver. deinde venio ad cauſam
et alex. in. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chꝛiſogonus
in. iij. colu. ꝟ. co. ¶ Item non valet. ſi pꝛinci=
pale non valet et tenet. l. Lucius vbi doc. ff
de conſtitu. pecu. ⁊ quare conſtitutum nō cadit
in obligatione ciuili vide. bal. in. l. penul. de nō
nu. pecu. ⁊ de effectu. conſtituti. ſing. tradit
alex. in conſi. xcij. in. j. parte ⁊ ſigno. debemo=
deis in conſi. lxxv. et Jaſo. hic in quarta colu=
nume. 10. et Lancelo. galiaula in. xvj. collu. nu.
46. ⁊ Johā. hanibalis de canonicis bononien
ſis. in nume. 164. et hiero. verius pꝛeceptoꝛ
meus hic nume. 149. et. 150. et ego ibi dicam
deo dante in meo ſuplemento ad ipſum.
¶ Quo ad ſextum ſ quid ſcilicet ſit ſtipulatio
29 et dicas ſecundum Ponponium. J. conſ. in. l.
v. §. ſtipulatio ꝟ. co. ꝙ ſtipulatio eſt. verboꝛum
conceptio quibus is qui interrogatur daturum
facturum ve ſe id quod interrogatus eſt reſpō=
dit. et ſic natura ſtipulationis ſunt verba ⁊ lo=
quella mediante conſenſu et intellectu vt in. l.
. i. ꝟ. co. titu. noſtro. et inſtitu. eo. titu. impꝛin.
vbi Fab. et pla. ⁊ ange. et chꝛiſto. poꝛcus vnde
bal. nouellus in. l. i. §. ſi quis ita nume. 10. ꝟ.
co. eam appellat actus qui non valet niſi ver
ba expꝛimantur ab vtraqꝫ parte: de qua etiam
ſtipulatione cum latiſſima ſit materia: videas
hic per Jaſo. in quinta collu. nume. 14. et ſo
ci. in. vij. collu. nume. 16. et andre. alcia. in. v.
collu. nu. 16. et Jo. hanibalis nume. 275. et hie
ro. butige. in ſecūda colu. ⁊ bulga. de bulgari.
in nu. 2. et Jo. cro. in. j. lec. in. vj. colu. nu. 17
et in. ij. lec. in quarta colu. nu. v. ver. venio
nunc ad ſtipulationem: et per lancelo. galiaul.
in. xxiij. colu. nu. 57. et hiero. butige. in. l. i. in
vj. colu. nu. 16 ꝟ. co. et ibi Roma. et tractatoꝝ.
in Rub. C. de contrahen. et comit. ſtipulatio.
vbi latiſſime videre poteritis: et per pꝛefectos
doctoꝛes quibus nihil aut paruum eſt adden=
dū. ¶ Quo ad ſeptimum ſcilicet] quotuplex
30 ſit ſtipulatio: et dic ſecundum communem ſenten
ciam ꝙ eſt duplex. quedam vera et expꝛeſſa que
cauſatur ab homine: de qua loquitur titulus no=
ſter et inſtitu. eo. tit. per totum.
¶ Altera vero eſt tacita et ficta que cauſatur
a lege de qua loquitur. l. vnica. C. de rei vxo.
actio. et. l. cum oſtendimus. §. fin. ff. de fide=
iuſſo. tuto. et. l. non aliter. cum. l. ſeq. ff. de
adoptio. et. l. ij. ff. ad municipa. inter quas eſt
magna differencia: vt vides et ponit etiam.
barto. in. l. i. in. j. oppo ꝟ. licet hieroni. butige.
ibidem in quarta collu. nume. 23. tenuerit ꝙ
immo nulla ſit differencia ceteris paribus quia
ſicut ſtipulatio vera requirit verba: ita etiam
ficta requirit verba ficta et tantum ſ valet
fictio in caſu ficto quantum veritas in caſu ve
ro. apertiſſime pꝛobatur in. l. i. C. de cōtrahe et
comitē. ſtipulatio. et clarius in. l. ticia. §. penul
vbi intelligendum eſt verba ſtipulationis pꝛe=
ceſſiſſe ꝟ. eo. et nōt. doc. in. l. ſi is qui pꝛoem.
ptoꝛe. ff. de vſucapio. et in. l. poſtliminium. ff.
de capti. et poſtli. reuer. et tenēdo illā opinionē
pꝛoxꝰa hiero. butige. ſcilicet ꝙ nulla ſit differēcia

inter expreſſam ſtipulationē et fictā poſſumus
32. dicere ꝙ] ſtipulatio ſit vna tātū vt genꝰ vt not.
glo. i. in. l. j. ī. eo. cōprehendens oēs alias ſtipula
ciones ſub ſe tanq̄ʒ ſpecies. cū plures ſint ſpe=
cies ſtipulationū: ſcilicet ſtipulatio pura. ſtipula
cio in diē. ⁊ ſtipulatio ſub cōdictiōe. de quibus
in. §. omnis ſtipultio. inſti. de ꝟbo obliga. ⁊ ibi
fab. pla. ange. ⁊ porcꝰ ⁊ latiſſime declarat azō
in rub. C. cōtrahe. ⁊ comi. ſtipula. in. ij. colu. ver.
ſtipulatio aūt diuidit. ¶ Itē ſtipulacio iudicialis
ꝑtoria. cōuenctiōalis: ⁊ comunis de quibꝰ inſti.
de diuiſio. ſtipula. ⁊. l. v. ī. eo. tit. noſtro. ⁊ tradit
azon. vbi ſupra in. iiij. colu. in fin. in. ver. ſit alia
diuiſio. ¶ Item ſtipulationū alia eſt q̄ cōſiſtit in
dādo: altera ꝟo eſt q̄ conſiſtit in faciendo: ⁊ alia
mixta q̄ participat de vtraqʒ ſcilicet ex dando et
ex faciendo de qua in. l. veteris. C. de cōtrahe. et
comitt. ſtipula. ⁊ in. l. cū ſeruus. ff. de condi. ⁊ de
monſtra. ⁊. l. ij. §. ⁊ bar. ī. eo. ⁊ ibi not. doc. oēs
exemplificando in ſtipulatione ſeruitutis q̄ con
ſiſtit in dando ⁊ in faciendo q̄ꝛ quis tenetur pre
ſtare pacienciā. ¶ Item eſt ⁊ alia ſtipulatio diui
dua ⁊ alia in diuidua ꝺ quibus in. d. §. ⁊ bar. ⁊
in. l. iiij. §. cato et in. l. ſtipulationes nō diuidū
tur. ī. eo. tit. noſtro et ego ibi latiſſime dixi.
¶ Item eſt ⁊ alia ſtipulatio que apellat coequcua
⁊ altera nō coequcua de quibus in. l. ſi pact. C.
de pac. et ibi. franc. cur. et gozadinus cum alijs
quāplurimis vnde cū tot ſint ſtipulationum ſpe
cies. ⁊ in vnaquaqʒ nō eſt niſi vna tātū con=
ceptio ꝟboꝝ pro forma ⁊ ſubſtācia vt. ſ. dixi in
ſexto euidēciali dicendū eſt ꝙ vna tātū ſit ſtipu
latio in genere ſumpta cōprehendēs oēs alias
ſtipulationes tanq̄ʒ ſpeciees. ſicut vidimus in
actione] que nihil aliud eſt q̄ʒ ius perſequendi
33 in iudicio quod ſibi debet vt inſti. de actio. im
prin. ⁊ tñ ponit vt genus cōprehendens omnes
alias actiones. ſub ſe. tanq̄ʒ ſpecies cū enī mul
te ⁊ varie ſint actionū ſpecies. vt per totū. tit.
inſti. de actio. ⁊ per Joa. criſpū. in ſua arbore ac
tionū. ⁊ alias dixi in meo tractatu ꝺ generibꝰ
⁊ ſpeciebus: quē deo dante ad lucē edā. ¶ Ita]
34 etiam ſimiliter vidimus in obligatiōibus. q̄ in
genere ſumpta nihil aliud eſt q̄ʒ. iuris vinculuʒ
quo neceſſitate aſtringimur alicuius rei ſoluēde
ſecūdū nr̄e ciuitatis iura vt inſtitu. ꝺ obligatio.
im prin. ⁊ tamē multe ſunt ſpecies obligationū
nā quedā cōtrahit re. quedā ꝟbis. vt hic quedaʒ
literis: q̄dā cōſenſu. ⁊ ſimilia vt inſtitu. de obli=
ga. cū titulis ſeq. vſqʒ ad titulū quibus modis
ſoluitur obligatio. et tñ in genere ſumpta vna
tm̄ eſt obligatio vt diximꝰ. ¶ Facit etiā pro hac
parte. ꝙ vna tm̄ ſit ſtipulatio tex. not. in. l. ſi ſeruꝰ
§. ſi plurīū. ff. ſi q̄s caucio. vbi ſtipulatio penalis
eſt vna tm̄ ꝑpter vnā cōceptiōē ꝟboꝝ nec multi
plicat ex multiplicatione perſonaꝝ licet ad illū.

tex. in cōtrariū reſpōdeat lancelo. galiaula. in. l.
iiij. §. Cato in penl. colu. nu. 85. ī. eo. quē videas.
¶ Pro parte tñ cōtraria multū vrget. tex. in. l.
Scire debemus ⁊ in. l. pluribꝰ cū ſimilibus. ī. eo.
que iura indiſtincte volūt ꝙ tot ſint ſtipulatiōes
quot ſunt res. tradit etiā hiero. butige. in. l. i. §.
ſi quis ſimpliciter in. i. colu. ⁊ chriſtopho. de ca
ſtelio. in. l. cōtinuꝰ. §. preterea nu. 9. ī. eo. que tñ
iura nō obſtāt quia ad ea reſpōderi poteſt ꝙ hoc
eſt veꝝ vbi res ſtipulatiōe exprimūtur quia tūc
veꝝ eſt ꝙ tot ſint ſtipulatiōes quot ſunt res ce
terū ſi nō fuerint expreſſe tūc vna tm̄ erit ſtipula
tio. per tex. in. l. quod dicitur ⁊ in. d. l. ſcire debe
mus. §. quāuis aūt. ī. eo. ⁊ in. l. ij. ff. de lega. ij. ſicut
in actione vidimus vbi ſi multi ſint contractus
celebrati ſcilicet emptio. vendi. locationis. con
ductionis ⁊ ſimilia ſeparatim ꝙ tūc etiā tot ſunt
actiones quot ſunt cōtractus. Sed ſi vnus fuerit
contractus vna tm̄ erit actio cogita: quia ſi volue
ris recedere a comuni ſentencia poteris dicere
ꝙ ſtipulacio nō ſit genus ſed ſpecies ꝯctus. vt in
l. i. §. cōuenctionis. ff. de pac. tradit hiero. butig.
in. l. j. nu. 79. ī. eo. vnde. cū ſit ſpeciees cōtractus
nō dicitur proprie cōtractus: q̄ꝛ nō eſt vltro ci=
troqʒ obligatorius: ſed improprie vt per Jo. ꝺ
imo. ⁊ alex. in. l. v. impri. ī. eo ⁊ ibi Roma. nu. 14.
et alex. in. l. i. ff. de pac. et in. l. donationes. C. q̄ꝺ
met. cauſa ⁊ in. l. labeo. la. ij. ff. de verbo. ſigni. vn
de] determinatur ꝙ ſtatutū de cōtractu loquēs
35 nō habeat locū in ſtipulatiōe penali vt ibi ⁊ per
Bal. in. l. ij. ff. de iure emphiteo. ¶ Itē et ſecūdo
quia ex iſtis ſtipulationibꝰ oriūtur due actiōes
⁊ valde diuerſe vt. ī. patebit in ꝺcimo tercio ꝑlu
dio q̄ nō eſſent ſi vna tm̄ fuiſſet ſtipulatio immo
vna tm̄ eſſe actio vnde cogita. ¶ Quo ad octauū
36 quo] iure ſcilicet fuit introducta ſtipulatio et di=
cas ſcꝺʒ cōmunē oppinionē. ꝙ ꝺ iure ciuili pro
cōuenctionibus nudis ⁊ inualidis nulla eſt cm̄
conuenctio ſup̄ qua nō cadat ſtipulatio. l. i. §. con
uēctiones. ī. eo. et. l. iuriſgenciū. §. quod ferre. ff.
ꝺ pac. ⁊ propterea legis latores inuenerūt ſtipu
lacionē per quā omnis cōuēctio alias per ſe in
efficax redditur efficax ita tradit paul. de caſtro.
hic. ⁊ alex. bal. nouellus. et bulgari. nu. 4. 5. cum
ſeq. et lācelo. galia. in. 23 colu. nu. 57. ver. ſecūdo
infert et ver. tercio querit paul. ſub nu. 59. vnde
ſtipulatio dicitur cōtractus iuris ciuilis ⁊ in hoc
differt a ceteris conttactibus qui regulariter di
cuntur proditi de iure gētium. §. de cōſtituta. inſti
tu. de actio. ⁊. l. ex hoc iure ⁊ ibi glo. bar. ⁊ doc.
ff. ꝺ iuſti. ⁊ iure ⁊. l. i. ff. loca. ibi quia iuriſgēciū
eſt non verbis ſed conſenſu cōtrahitur ⁊ tradit
hic hieronimꝰ verius ſenēſis in. xxix. colu. ver.
tercia cōcluſio: ⁊ lv. colu. ver. querit hic paul. ⁊
not. glo. in. §. ex hoc iure iuſti. de iure nat. gen. et
ciuili. ⁊ ibi doct. ⁊ iſta eſt comunis opinio ⁊ tro

37 dit.porcus.in rub.inſti.eo.tit.¶ Quo] ad nonū
ſcilicet propter quid ſuit inuēta ſtipulatio ſeu in
troducta: ⁊ dic ꝙ fuit introducta ſeu inuenta pro
pter duplicem cauſam ſcilicet propter neceſſi-
tatem et vtilitatem. nam propter neceſſitatem
quia erat neceſſarium interdum obligationē cō
trahere in caſibus nō prouiſis a iure gētiū vt im
premiſſionibus iudiciarijs ⁊ impromiſſionibus
fideiuſſor. vt eſt tex. clarus in. l. blanditus. C. de
fideiuſſorib⁹ vbi fideiuſſio cōtrahi nō poteſt ſine
ſtipulatione: ⁊ ibi cyn. bar. bal. ſali. ⁊ doc.] ⁊ ra
38 cio eſt quia propria fideiuſſio dicitur illa cui acce
dit ſtipulatio vt ibi ⁊ ratio rationis eſt q2 obli-
gatio fideiuſſoris eſt acceſſoria: vt in. §. fideiuſſor
inſti. eo. tit. ⁊ non poteſt ſtare ſine principali. l. cū
principalis. ff. eo. ⁊ tradit hiero. butige. in. l. i. §. ſi
quis ita in. ij. colu. nu. 6. ff. eo. ⁊ hinc eſt ꝙ ſcriptu-
ra: ſeu publicū inſtrumētū ponēs que fideiuſſiſſe
pbat ſolennē ſtipulationē interceſſiſſe: vt inſtitu.
de fideiuſſo. §. fin. ⁊ tradit hic hiero. butige. nu. 2.
39 8. ⁊. 9.] Sed hoc limitatur multis modis: primo
enimmodo limitatur in fideiuſſore cauſa dotis qui
ſine ſtipulatione obligatur vt eſt tex. in. l. fin. C.
aduelleia. ⁊ ibi Cyn. bar. bal. ⁊ ſalicet. ⁊ vitellus
de cambanis in ſuo tractatu de clauſulis in clau
ſula. 116. ⁊ tex: in. l. ad exactionē. C. de dotis pro
miſſio. ⁊ tradit Jo. crot. in. l. ſciendnz: in. ij. colu.
nu. 2. ff. eo. ¶ Secūdo. fallit in tacita fideiuſſione
.l. cum oſtendimus. §. fin. ff. de fideiuſſo. ⁊ hiero.
butige. hic in. iij. colu. nu. 5. ⁊ alex. in. l. v. §. ſtipu
latio in. ij. colu. nu. 3. ⁊. 4. ff. eo. ⁊. l. ij. in prin. ff. ad
municipales. et not. bar. in. l. reos in. ff. colu. ff. de
fideiuſſo. ¶ Tertio fallit quādo in ſcriptura dice
retur qualiter ticius nominatus fuit in fideiuſſo
rem: vt. l. cum oſtendimus. §. fin. ff. de fideiuſſo.
¶ Quarto fallit quādo verbuz premitto eſſe ap
poſitū in contractu innominato vt quia dicit in
inſtrumentū ticius premiſit permutare fundū m
nā tunc verbum premitto nō importat ſtipula-
tionē ita tradit bal. in. l. ſicut. C. de actio. ⁊ obli-
ga. eo quia ſtipulatio habet naturā contrariā cō
tractui innominato quia ceſſabit preſencia virtute
ſtipulationis. l. explacito ⁊. l. cum precibus. C. de
rex permuta. ⁊ tradit. Jo. cro. in. d. l. ſciēdū nu. 3.
ff. eo. ⁊ ibi criſtopho. de caſtelione. ¶ Quinto
fallit qñ verbū promitto eſſet appoſitum ſuper
contractu qui valet de iure ſpeciali vt not. bal. in
l. i. C. de dot. promiſſio. promittēdo: qd promiſſio
dotis incerta valet ſpeciali fauore dotis. l. cū po
teſt. §. gener. ff. de iure doci. ¶ Sexto fallit qñ
ſcriptura contineret fideiuſſionez preteritā non
autem preſentē ita etiaz limittat: bal. in tractatu
de dote in ſexta parte: priuilegio ſexto. ⁊ hoc quo
ad primū. ¶ Item] quo ad ſecūdum ſcilicet pro
40 pter vtilitatē dicitur inuenta eſſe ſtipulatio quia
intereſt reipublice: qd vnuſquiſqz ſibi ſtipuletur
quod ſua itereſt. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. eo. vbi
in diſtincte dicit. J. conſ. qd huiuſmodi ſtipula-
tiones ſunt ad hoc inuente vt vnuſquiſqz ſibi ac
quirat quod ſua intereſt ⁊ ibi no. bar. ⁊ Jaſo. et
tradit hic jo. hanibalis nu. 275. ⁊ alcia. in. v. colu.
nu. 16. ver. quarto principaliter quero et paul. de
caſtro. in ſexta. q. ⁊ hiero. butige. in. iij. colu. nu. 2.
vſqz ad nu. 9. ⁊ bal. nouellus in. ij. colu. nu. 4. ver
⁊ pro perfecta intelligencia ⁊ bulgari. in. ij. colu.
nu. 3. ver. ſcdo: quero et Jo. crot. in. j. ⁊. ij. lec. et
lancelo. galiaula. xxxj. colu. nu. 69. ver. ſexto qrit
paul. ⁊ hiero. verius ſenēſis preceptor meus hic
in. v. colu. ver. ⁊ pro maiori hui⁹ materie. ⁊ in. 24.
colu. imprin. nu. 95. ⁊ in. 57. colu. ver. quarto qrit
hic paul. nu. 262. ⁊ ſoci. nu. 14. ⁊ criſtopho. porc⁹
in rub. inſtitu. eo. tit. vbi: latiſſime p omnes iſtos
pfactos doctores videre poteris: quibus nihil
41 addo. ¶ Quo ad decimū] ſcilicet quare ſtipula
cio ſic fuit baptizata ⁊ dic qd ideo ſic appellatur
ſtipulatio quia dicitur a ſtipul grece quod latine
firmū interpretatur vnde iuſtinianus inſtitu. eo.
tit. hoc nomine inde vtitur ꝙ ſtipuluz apud vete
res firmū apellabatur forte a ſtipite deſcendens
et propterea dicitur ſtipulatio cōtractus firmiſ-
ſimus validum pariens actionē vnde differt a
pacto nudo quod nō eſt cōtractus firmus: immo
debilis ⁊ a deo ſterilis ꝙ nullā producit actionē
vt latiſſime tradit. bal. in rub. ex. de pac. in. j. col.
nu. 1. ⁊ per hoc appellatur ſtipulatio: quia nomia
debent eſſe conſonācia rebus: vt inſti. de dona.
§. eſt ⁊ aliud cum ſimilibus] et hinc eſt ꝙ cum
42 ſtipulatio habeat certuz nomē appellatur cōtrac
tus nominatus per tex. clarum in. l. i. §. adeo. ff.
de pac. et. l. explacito. C. de rex permuta. ⁊ facit
quod not. bar. in. l. in edibus. §. i. ff. de donatio.
vbi licet ſit dubiū an danacio ſit contractus no
minatus: tamē ſi in ea interueniat ſtipulatio du-
bio procul erit nominatus vt not. in. l. fin. ff. de
cōdi. ob cauſa. ⁊ tradit] hic ſoci. nu. 19. ⁊ andre.
barba. et andre alciatus in. vj. colu. nu. 25. ver.
quinto quero: ⁊ hiero. verius. collu. 77. ver. ſexto
querit hic paul. ⁊ alex. in. iij. colu. ver. vltimo eſt
.q. nu. 17. ⁊ ſoci. ⁊ moder. repetentes. ¶ Quo
43 ad] vndecimum ſcilicet qualiter contrahatur ſti
pulatio dic ꝙ contrahitur ſtipulatio per verba
congrua prolata ab utraqz parte cōſonantē vtri-
uſqz ſignificanciā intellectū licet diuerſis verbis
et nominibus ſiue tendant in idem ex proprio
ſignificatu. ſiue iuxta comunē interpretationem
vt in. l. i. §. ſi quis ita et. l. ſub vna cū glo. et. l. q
extrinſecus cum glo. ff. eo. et. i. §. in hac re. ver.
Sed hec ſolennia inſtitu. eo. tit. et ibi ſab. ange.
et por. ⁊ platea. ⁊ ſoci. hic in. vij. colu. nu. 16. 17.
et. 18. et hiero. verius qui multa ſingularia circa
hanc. q. dicit in. lxxiij. colu. cum tribus ſeq. et
hic. butige. in. xj. colu. nu. 35. ver. ſexto qrunt

doc. et tradit azon. in rub. C. de cõtrahe. ⁊ co
mit. ſtipula. in. j. colu. in ver. cõtrahebantur: et
in ver. cõtrahitur vbi latiſſime de hac materia
videas. ¶ Quo ad duodecimuꝫ ſcilicet [inter
44 quas perſonas ſtipulatio cõtrahatur: et dic ꝙ
contrahitur inter eas perſonas q̃ alias poſſunt
obligari vt in. l. 1. ⁊ ibi latiſſime moder. ff. co.
et tradit azon. in rub. C. de cõtrahe. ⁊ comit.
ſtipula. ver. cõtrahitur ſtipula. ⁊ in. l. ſi ſeruum
ff. rem pupilli ſaluã fore. ⁊ hic p moder. repetẽ.
¶ Quo ad decimum tertiũ ſcilicet] que actio
45 oriatur ex iſta ſtipulatione: ⁊ dic ꝙ due actiones
ex ea proficiſcũtur ſcilicet certi cõdicio ſi certa
eſt ſtipulacio ſecũda actio ex ſtipulatu, ſi ſtipula
tio eſt incerta vt inſti. co. tit. in prin. ⁊. l. cum
mota. C. de tranſac. de quibus actionibus la=
tiſſime tradit. Jo. criſpus in ſua arbore actionũ
nu. 135. ver. certi cõdictio gñalis: ⁊ tradit azon.
in rub. C. ſi cer. pet. ⁊ Jaſo. in. §. in perſonã nu.
21, 22. inſtitu. de actio. ⁊ ibi Ludoui. gomeſſi.
hiſpanus. in glo. fin. et in. §. de cõſtituta inſti.
co. tit. de actio. ⁊ per franc. cur. in. l. debitori.
tuo nu. 8. C. de pac. ⁊ roma. in. l. certi. cõdictio
nu. 4. ver. tertio quia eſſe ſatis. ff. ſi cer. pet. et
ibi moder. omnes. ⁊ bar. in. l. certum nu. 3. et
ibi doc. ff. ſi cer. pet. et tradit hic hiero. verius
preceptor meus in. 82. colu. nu. 396. ⁊ emanuel
valẽſis venerãdus atqꝫ doctiſſimus frater meꝰ
in ſuis ſingularibus in ſing. ſexto ⁊ ſeptimo
incip. certi condictio. ⁊ ego alias ibi dixi.
¶ Quo ad decimũ quartũ et ſic quo ad vltimũ
ſcilicet [quot modis ſtipulatio dicatur nulla
46 dicendũ eſt ꝙ propter multas cauſas redditur
nulla primũ ſcilicet ratione cauſe efficiẽtis vt
quia ſtipulator vel ꝓmiſſor ſunt ſurdi vel mutui
vel alter eoꝝ ita ꝙ loqui nec cõſenſu cõcipere
poſſunt. l. i. ⁊ ibi omnes moder. ff. co. ¶ Scũdo
ratione deffectus cauſe formalis: vt quia verba
habilia nõ proponũtur. vel quia prepoſterãtur
interrogationes ⁊ reſponſiones. §. preterea in
vtilis inſti. de inutili. ſtipula. et ibi fab. pla. an
ge. porc. bal. ⁊ nicola. de neapo. ⁊ porc. in rub.
inſti. co. tit. in fin. ¶ Tertio redditur nulla ra=
tiõe defectus materiei: vt quia in ea eſt deductũ
aliquid impoſſibile vel turpe. l. generaliter ⁊. l.
veluti. ff. co. ⁊ in. §. quod turpi inſtitu. de in vti
libus ſtipula. ⁊ ibi fab. pla. ange. ⁊ porc. ſub. nu.
18. ⁊ alij tradit etiam andre. alcia. in. l. i. §. ſi quis
ita. ff. co. in nu. 43. ¶ Quarto redditur etiam
nulla ratione cauſe finalis q̃ turpis eſt ⁊ de hac
loquitur. l. plage. ff. eo. vt puta ꝓmitto dare de
cẽ vt facias homicidiũ hec promiſſio nõ eſt tur
pis de ſe: quia dare decẽ nõ eſt turpe ſed reddi
tur nulla quia tendit ad finem turpẽ doc. in. l.
ſi ſtipuler. vbi. cyn. ſing. loquitur. ff. co. et porc.
in. d. §. quod turpi. nu. 18. inſti. de inutili. ſtipula.

⁊ in alijs quã plurimis caſibus ſimilibus quos
tu inuenire poteris. ⁊ per hec ſit finis huius no
ſtre preſentis repetitionis ad laudem ⁊ gloriã
omnipotẽtis dñi dei noſtri: atqꝫ virginis ma
rie eius genitricis. Amen.

¶ Cõpoſita na muy nobre ⁊ ſempre leal da
eſclarecida memoria villa d Guimarães
dulciſſima patria mea. Die pri
mo menſis Nouembri. era
Domini 1547.
Joannes vallenſis peixotius. J. U. doc.

¶ Notabilia ſup. lib. 3. tit. 12.

CUm quodam magnũ repertoriũ cõpoſuiſ
ſem ſuper omnes ordinactiões ⁊ regimina
huius inuictiſſimi regni merito ad aliqua nota
bilia colligẽda ſuper hũc tit. xij. libri. tertij. cõ=
uolaui qui quidem titulus intitulatur ſe ho dia
47 em q̃ he aſſinado: ou acabado o termo ſera cõta
do no dito termo folio. xiiij. 27, 13. ibi ſe o dia
⁊c. pro cuius declaratiõe ſciẽdũ eſt quid ſit dies.
¶ Secũdo vnde dicatur. ¶ Tertio quotuplex ſit
dies. ¶ Quarto quot horas habeat dies natu=
ralis. Quinto quot horas habeat dies artifi=
cialis. ¶ Quo ad primũ dicendũ eſt ꝙ dies eſt
lux vt in. l. ſciãt cũcti. C. de probacio. ibi luce me
ridiana ſiue dicamꝰ ꝙ eſt ſol lucẽs ſup terrã vt
i glo. j. in. l. more romano. ff. de ferijs. ⁊ in. c. ſi
48 perfodiẽs. ex. de homicidio. ¶ Quo] ad ſecun
dum dicitur dies a quodã verbo greco quod la
tine interpretatur claritas ſecudũ. geminia. in
. c. fin. §. feſtiuitatibus. in penul. colu. ex. de ſen=
tẽ. exco. lib. ſexto: ⁊ tradit jaſo. in. l. more
49 roma. nu. 8. ff. de ferijs. ¶ Quo] ad tertium
ſcilicet quotuplex ſit dies. ⁊ dic ꝙ eſt quintuplex
ſcilicet dies naturalis: dies artificialis: tertio di
es legalis ſeu emergẽs: quarto dies cõuẽctiõa
lis: quinto eſt dies eccleſiaſtica. ¶ Quo ad pri=
mũ dies naturalis incipit a media nocte ⁊ fini=
tur i alia media nocte noctis ſequẽtis: ⁊ ſic hꝫ
partẽ duaꝝ noctiũ: vt in. l. more roma. ff. de fer.
50 ¶ Dies] vero artificialis incipit a mane vſqꝫ
ad veſperas ſecũdũ romanã eccleſiã vt in hym
no beati ambroſij Lucis creator ibi qui manẽ
iunctũ veſperi diem ⁊ in geneſi. c. i. ⁊ factuꝫ eſt
veſper ⁊ mane dies vnus ⁊ not. glo. in. d. l.
more romano. ¶ Et appellatur artificialis co
quia artefficio iure diſtinguitur a nocte vnde dies
artificialis dicitur a mane vſqꝫ ad veſperas. ⁊
ſic quãdo ſol eſt ſuper terram ex quo clare patet
ꝙ iſte dies artificialis nihil ꝯprehẽdit d nocte
vt in. c. ſi per fodiens. ex. de homicidio. ⁊ in. l.
furen. ff. de ſic. ⁊. l. iiij. ff. ad. l. aqlia. Quo] ad
51 tercium dies legalis ſeu emergens, incipit quã
docũqꝫ ⁊ ſic cõputatur preciſſe de momẽto ad
momẽtuꝫ. ſecundũ quod incipit eodẽ momento

finitur.l.eos.§.ſin autem.C.de tẽpo. appella.
et.l.iij.§.minorem.ff.de mino.⁊.l.i. et ibi
doc.ff.de manu.⁊.l.i.§.biduum.⁊.§.dies cum
glo.⁊.§.ſeq.ff.quãdo appella.fit nam ad ap-
pellandũ: ſtatuũtur a leg.decem dies: quã pri-
mũ eſt lata ſentencia: etiã ſi feratur medio die
in illo momento medij diei incipiunt iſti decẽ
dies: et in medio die decimi diei finiuntur.d.
.l.i.§.dies ver.quid ergo cum glo.ff.quando
appella.fit.⁊ not.in authe.hodie.C.de appel
latio.⁊ tradit alex.in.l.i.nu.13.ff.ſi quis cautio.
et ibi doc.⁊ in.l.more romano.nu.11.ff.de fer
rijs.⁊ ibi iaſo.in.j.col.et eſt ordinactio ꝙ in eo.
lib.3.in tit.liiij.das appellaçoẽs das ſentẽças
difinituas in prin.⁊ ibi dixi.121.13.pro quo
etiã facit alia ordinactio ꝟ.in lib.j.tit.lix.dos
tabaliães das notas in.§.⁊ ſe algũa parte
pidir eſtromento.ibi a dous dias primeiros
ſeguintes contados de momento a momẽto
52 232.3. ¶Dies conuentionalis ꝯ ideo appella
tur.ex eo quia partes conueniũt q̃n. contra-
ctus ex conuentione parcium legem accipiũt
l.i.§.ſi conueniat.ff.de poſiti vel.cõ.et.l.cõtra
ctus.ff.de reg.iur.⁊ ibi latiſſime deci.⁊.l.in
conuencionalibus.ff.de verbo obliga.
53 ¶Quo ꝯ ad quintum ſcilicet habemus etiã
alteram diẽ que appellatur dies eccleſiaſtica
que quantũ ad indulgẽcias incipit a veſperis
vigilie ⁊ cõtinuatur vſq; ad veſperas diei ſequẽ
tis incluſiue ⁊ tunc finitur indulgencia vt in
.c.cũ ex eo.ex.de peniten.et remiſſio.⁊ in.c.
fin.eo.tit.lib.ſexto et ibi not.doc.⁊ in.c.fin.§.
adijcimus de ſen.ex co.lib.ſexto.⁊ tradit Jaſo.
in.d.l.more roma.nu.2.ff.de ferrijs.⁊ tex.cla-
rus in.c.i.de conſecra.diſtinc.iij. ¶Quo ad
54 quartum ſcilicet ꝯ quot horas habeat dies na
turalis: ⁊ dic ꝙ habet.xxiiij.horas vt eſt tex.
in.l.capite.ff.ad.l.iulia.de adult.⁊.l.ideoq;.ff.
de vſucapio.⁊.l.i.ff.de manu.glo.in.l.ij.§.cũq;
diei.ff.de verbo.ſigni.⁊ ibi bar.⁊ glo.in.d.l.
more romano.ff.de ferrijs ⁊ ibi doc.⁊.l.paul'
⁊ ibi alex.nu.10.ff.de re iudi.tradit bal.in.l.
terminato.C.de fruc.⁊ liti.expen. ¶Simili
55 ter dies conuencionalis ꝯ ſimpliciter ſumptus
intelligitur de die naturali.xxiiij.horarũ.l.cũ
qui certarum.ff.de verbo.obliga.et.§.in diem
inſtitu.eo.tit.⁊ ratio eſt quia verba ſimpliciter
prolata in dubio debent intelligi ſecundũ na-
turam ⁊ nõ ciuiliter.l.fin.C.de his qui venia.
etatis impet.limitatur tamen quando propter
ſubiectam materiam aliter eſſe dicendũ vt puta
paterfa.cõduxit ſimpliciter operarios pro cer-
to ſalario ſingulis diebus intelligitur a ſumo
mane vſq; ad veſperas: ⁊ nõ de die naturali qȝ
noctis tempore opere laboratorie regulariter
non preſtantur.l.ij.⁊.l.medicus.ff.de ope.libe.
⁊.l.ij.ff.de annu.lega.⁊ azõ.in ſuma.C.de ope
ri.liber.Alberi.de roſatis ⁊ Bar.Bal.Sali.
Alex.Jaſo.⁊ omnes moder.in.d.l.more roma
56 no.ff.de ferrijs. ¶Similiter ꝯ etiã de die legali
emergenti ⁊ de dia eccleſiaſtica dicendũ eſt
ꝙ intelligantur de.xxiiij.horis vt patet et ſic
in diſtincte.xxiiij.hore faciunt diem naturalẽ.
57 ¶Quo ad quintum ⁊ ſic ad vltimũ ſcilicet ꝯ
quot horas habeat dies artificialis: ⁊ dic ꝙ
communis opinio eſt ꝙ habeat.xij.horas tantũ
in ſtate et in hieme et ſic.xij.hore faciunt diem
artificialẽ vt dicit glo.fin.in.l.ij.⁊ ibi bar.not
ff.de.verbo ſigni.per tex.in.l.i.⁊ ibi beneicic.d
plũbino.ff.de manu.⁊ ibi doc.alij.⁊ glo.j.in.§.
hinc nobis in authe.de here.⁊ falci.⁊ in.c.i.ex
de ferrijs.⁊ glo.in.c.j.de conſecra.diſtinc.iij.
ex qua communi ſentencia reſultat vnũ mirabile
ꝙ dies artificialis ſemꝑ intelligatur de equi-
nociali quãdo dies ⁊ noctes ſunt equales ⁊ ſic
de die.xij.horarũ: quod tamen nõ videtur verũ
cum differencia fieri debeat inter tempus hie-
mis ⁊ ſtatis: cũ in eſtate dies ſunt plurimũ.xij.
horarum: vt patet in mẽſe maij/⁊ iunij/⁊ iullij
qui omnes tres mẽſes habent.xvj.horas diei.
ſimiliter ⁊ in menſe aprilis ⁊ auguſti qui duo
menſes habent.xiiij.horas diei.in hyeme autẽ
habẽt minus q̃ȝ.xij.horarũ vt patet in menſe
ianuarij ⁊ in menſe nouẽbris ⁊ decembris qui
omnes tres menſes habent octo horas tantũ
diei nõ autẽ.xij.ſimiliter etiam in mẽſe febrùa
rij et octobris qui habent horas decẽ.quapro-
pter melius dicẽdũ eſſe ꝙ dies artificialis nõ
habeat preciſſas horas.xij.vt dicunt iura ſupra
allegata: ſed aliquando plures: aliquãdo paucio
res: ſecundum diuerſitatem temporũ: exceptis
duobus menſibus ſcilicet mẽſe martij ⁊ mẽſe
ſeptembris qui duo menſes tantũ habent.xij.
horas ⁊ per hec ſum expeditus de hac rubrica
Jo.Val.J.V.doc.

Notabile ſecundum.

Dies termini dati non cõputatur in termi-
no ordinactio in lib.3.tit.xij.ſe ho dia
em q̃ he aſinado: ou acabado ho termo.in prin-
cipio ibi nom ſe entendera no dito termo ho
dia em q̃ o tal termo for aſinado.27.14.facit
tex.in.c.frequens ⁊ ibi glo.in ver.preponitur
vbi doc.ex.de reſtitu.ſpolia.in lib.ſexto.⁊.l.
cum qui calendis.§.plane.ff.de verbo.obliga.
⁊ hoc intelligitur quando terminus ſimpliciter
ſignat' eſt: vt quia iudex dixit: do tibi terminũ
decẽ dierũ nam tunc intelligi debet de decem
diebus proximis futuris: nõ numerata dies
illa aſſignationis ꝑ ſupradicta iura et per tex.in
c.pia ex.d exceptio.lib.ſexto: ⁊ iſta eſt communis
omniũ ſentẽcia et communiter in palacijs obſerua
tur vt latiſſime tradit Joa.de imo.in cle.ſicut

de appellatio. ⁊ ibi eſt glo. in ver. adie. iuncto
tex. ⁊ facit tex. capitalis in iure in. l. i. ff. ſi quis
caucio. ⁊ ibi bar. in. j. colu. nu. 1. ⁊ alex. in. ij. colu.
nu. 12. qui latiſſime pro ⁊ cõtra diſputat ⁊ Jaſo.
ibi in. iij. colu. nu. 19. ⁊. 20. cum ſeq. ⁊ doc. in. l.
annus. ff. de reg. reis ⁊ tex. in. c. ſuper eo. el. ij.
⁊ ibi glo. fin. et abba. nu. 7. ex. de appellatio.
⁊ ibi barba. ⁊ philip. deci. in. iiij. colu. nu. 17.
et not. bal. in. l. eos. §. ſin autem ver. ⁊ not. C.
de appella. vbi dicit q etiam de conſuetudine
dies termini nõ computatur in termino ⁊ glo.
in. c. ſtatutũ in ver. numerandũ in fine. de pre-
ben. in lib. ſexto: ⁊ ibi doc. ⁊ tradit ſpecula. in
lib. ij. in tit. de appella. in. §. reſtat videre nu.
3. ver. ſed numquid dies in quo. ⁊ bal. in authe.
⁊ qui. C. de bon. authe. iudi. poſſ. ⁊ feli. in. c. pla
cuit in. j. colu. de reſcrip. ⁊ latiſſime per quãplu-
ra iura tradit ſpecu. in lib. ij. in. tit. de citatione
§. viſſo de temporum in. v. colu. nu. 17. ver.
Item not. q ſi citacio ⁊ etiã tradit cardi. per
multa exempla pro ⁊ cõ. in. d. cle. ſicut in. j. q. de
appella. ⁊ not. doc. in. l. anniculi. ff. de vbo ſign
⁊ in. l. cum biſextus eo. tit. ⁊ ſic terminus ſiue
dies ad comparendũ debet dari ⁊ nõ cõputa-
tur. in termino per omnia. ſ. dicta iura ⁊ tradit
bal in authen. ei qui. C. de tẽpo. ⁊ repara. appel.
et eſt tex. cũ glo. in ver. dicꝫ. ij. q. vj. c. anterioꝝ
⁊ tradit ſtepha. bertrã. in cõſi. 189. incip. multa
⁊ diuerſa comperiuntur nu. 9. in. ij. volu. ⁊ ludo.
gomez. in. c. cũ i multis nu. 53. ex. de reſcrip. in
lib. ſexto. ⁊ guido papa. in deciſſio. 270. incip.
an dies termini. ¶ Et] iſta eſt comunis opi-
nio que multas recipit ampliaciones: ⁊ in pri-
59 mis ãpliatur etiã procedere in citationibus:
nã dies notificationis recepte citacionis non
cõputatur in termino ad comparendum vt eſt
glo. poſita in ver. ex ea. iiij. q. v. c. quis qs. ⁊ bal.
in. l. ſi ea impe. colu. C. q accuſa. ⁊ alex. in. l. la-
beo in fin. colu. nu. 3. ff. de iure iura ⁊ in. l. i. ff.
ſi quis caucio. nu. 9. et cardi. in cle. ſicut in. j. q.
de appella. ſimiliter nec dies in qua quis cõpa-
ret per. d. l. j. ff. ſi quis caucio. ⁊ tradit Jacob.
de beluiſu in pratica ſua in tit. de teſti. nu. 97.
¶ Secũdo] ampliatur procedere in excomuni
60 cationibus: nã dies in qua excomunicationis
exceptio proponitur que intra octo dies probari
debet vt ꝑ in co. lib. 3. in tit. 28. das excepçõ es
peremptorias. §. ⁊ ſendo poſta excepçam de ex
comunhã. 75. 3. ⁊ na noua ordẽ do juizo in. §.
⁊ tendo o reo algũa excepçã. ibi ⁊ eſto nõ aue
ra lugar. 4. 14. nõ cõputatur in illis octo dieb⁹
vt in. c. pia conſideracione. de exceptio in. lib.
ſexto ⁊ glo. fin. in. d. c. ſuper eo. cl. ij. de appella.
¶ Tertio ampliatur procedere in materia ſpo-
61 liationis quia dies ſ qua proponitur exceptio ſpo
liationis ſimiliter nõ cõputatur in. xv. diebus
qui dantur ad eam probandam vt in. c. frequẽs
ex. de reſtitu. ſpolia. lib. vj. ⁊ ibi doc. ⁊ not. ꝑ
co. lib. 3. in tit. xxxvj. que em feito de força noua
ſe proceda ſumariamente ſem outra ordem de
juizo. 71. 27. ¶ Quarto ampliatur procedere in
62 impedimento] nam dies impedimenti nõ cõ
putatur in termino per tex. in. l. quibus diebus
in prin. ff. de condi. ⁊ demonſtra. et ibi bar. tra
dit bal. in. l. properandum. §. ſin autẽ vtraqꝫ. C.
de iudi. ⁊ eſt optimus tex. in. l. qui comeatus. ff.
de re milita. ⁊ concordat ordinactio ꝑ co. lib.
3. in tit. lij. da ordem que ſe tera nas apellaçõ es
in. §. ⁊ vindo o apellado ibi ſaluo ſe o apellan
te alegar ⁊ prouãr algũ juſto ⁊ legitimo impe
dimẽto. 117. 6. ⁊ in tit. liiij. das appellaçõ es das
ſentenças difinitiuas in. §. ⁊ ſe o apellante. ibi
pera dizer ſe ouue algũ juſto ⁊ legitimo impe
63 dimento. 122. 13. ¶ Quinto] etiam ampliatur
in ſententijs nam dies late ſentẽtie excomuni-
cationis nõ computatur in menſe qui datur exco
municatori addãdã copiã de ipſa excomnicatiõe
per tex. in. c. cum medicinalis. §. quiſquis ⁊ ibi
doc. de ſen. excomu. lib. ſexto. ¶ Sexto] etiam
64 ampliatur procedere in appellatiõibus: nã dies
appellationis nõ computatur. in termino proſe
quẽdi vt eſt glo. poſita in. ver. a die. in cle. ſicut
de appella. ⁊ ibi cardi. ⁊ in. c. i. de elec. ¶ Sptimo
65 ſ etiam ampliatur procedere in diebus ad com
ponendum ſarcinullas que nõ computãtur in
termino per tex. in. l. ab hoſtib⁹. §. ſed quod ſim-
pliciter. ff. ex quibus. cau. maio. et ibi doc et
eſt glo. poſita in ver. reuocare in. c. ſignifica-
uit. ex. de officio iudi. ordi. ⁊ Alexã. in. d. l. j.
nu. 11. ff. ſi quis caucio. ⁊ ideo nõ comittitur mora
niſi precedat ſpaciũ tñ arbitrio iudicis quo fa
ciat preparationẽ: ⁊ ſic ex regula cũ omnibus
iſtis ampliationibus habemus quod dies dati
dilationis nõ cõputatur in termino per omnia
ſupradicta iura et tradit bar. in. l. i. §. ſed ſi mari
66 tus nu. 3. et ibi doc. ff. de libe. agnoſcen.
¶ Limitatur tamẽ hoc noſtrũ ſingulare ⁊ regu
la ⁊ communis opinio multis modis] ⁊ in pri-
mis limitatur non procedere in diuortijs qꝛ dies
diuortij cõputatur in termino: ⁊ ſic in dilatione
quia intelligitur de momẽto ad momẽtum vt
in. l. i. §. ſed ſi maritus: ⁊ ibi bar. nu. 2. ⁊ doc. ff.
de libe. agnoſce. ⁊ in. l. j. §. biduum. ⁊. §. dies et
67 quod ibi notatur. ff. quãdo appella. ſit ⁊ eſt glo.
ij. q. vj. in. c. anteriorum poſita in ver. dictum.
¶ Secundo] limitatur in termino anali nã dies
prima termini ãnalis / vel ſtatutarij / vel premiſ
ſarij cõputatur in termino: ⁊ ratio eſt quia fit
68 cõputatio de momento ad momentũ vt tradit
bal. in. l. ij. in fin. C. comu. de lega. ¶ Tertio li-
mitatur nõ procedere in die mortis ſ vnde dies
mortis mariti computatur in termino decẽ mẽ

ſiũ: vt eſt glo.in.l.gallus poſita in ver.in decẽ.
menſibus.ff.de libe.⁊ poſthu.⁊ ibi bar.nu.11.
et doc.et lancelotus galiaula in nu.38.⁊ alex.
ibi nu.2.⁊ angе.⁊ jaco.de arena. ¶ Quarto li-
mitatur qñ termin⁹ a iudice fuit aſignat⁹ hec ꝛ
70 modo ſcilicet do tibi terminũ hinc ad decẽ dies
nã tũc propter dictionez hinc dies termini cõ-
putatur in termino ⁊ facit currere tẽpus de mo
mẽto ad momentũ.ita tradit bar.in.d.l.i.nu.1.
ff.ſi quis caucio.per tex.in.l.deniqꝫ §.minorẽ.
ff.de mino.xxv.an.et.l.i.§.dies.ff.qñ apella.ſit
⁊ ratio eſt quia iſta dictio reſpicit extremitatem
tẽporis vt lege placet cũ glo.C.de ſac.ſanc.
eccle.poſita in ver ab hinc.⁊ inſti.de iure nat.
gen.⁊ ciui.in prin.⁊ ibi glo.in ver.hinc ⁊ tra-
dit alexan.in.d.l.i.nu.15.ff.ſi quis caucio.vbi la-
tiſſime per eũ alias limitatiões colligere pote
ris: ⁊ tradit Jaſo.ibi nu.20.⁊.23.vbi ponit aliã
limitationẽ quã reprobat. ¶ Quinto ſ limitat
71 vt.ĩ.eo.tit.in.§.⁊ aſinando algũ julgador ibi
o dia derradeiro hẽ que ſe acabar o termo.27.
22.et ibi dixi latiſſime. ¶ Sexto limitatur non
procedere in tempore ſignato per naturam
cũ viam nature ſemper ſequi debeamus et nõ
artis quia tũc non cõputatur in termino ſcdm
bal.in.l.gallus in vlti.queſito.ff.de lib.⁊ poſt-
hu.⁊ in.l.qua etate.ff.de teſta. ¶ Septimo etiã
fallit qñ intereſt magis eius cui eſt aſignatus
termin⁹ verbi gratia ſi intereſt ſua quia illa die
produxit iura ſua: qꝛ tũc dies termini nõ cõpu-
tatur in termino vt not.glo.in cle.j.de apella.
⁊ ibi doc.quos vide.

¶ Notabile tertium.

Menſis in ſtatuto pro termino aſignatus in-
72 telligitur de.xxx.diebus ordinacio.in lib.
3.tit.xij.ſe ho dia cinque he aſinado.27.16.ibi
todo o mes ſe entende de.xxx.dias concordat
tex.in.l.fin.§.ſin autez dubius ⁊ ibi glo.C.de
iure delibe.⁊.l.miles.§.ſexaginta.ff.ad.l.iulia.
de adul.et tex.in.c.q̃ꝫ ſit ⁊ ibi glo.in ver.men-
ſem.ex̃.de electio.i lib.ſexto ⁊ ibi doc.⁊.xxiiij.
q.iij.c.de illicita et.l.ij.et ibi glo.et doc.ff.de
diuerſi.et tẽpo.preſcript.et ſic per omnia iſta
iura menſis legalis intelligitur de.xxx.diebus
vbicũqꝫ lex vel ſtatutũ facit mencionẽ de mẽſe
intelligitur de.xxx.diebus vt in dictis iuribus
et facit tex.not.in authe.vt cum de appella.co
gnoſcitur in.§.ſed hoc preſenti colla.viij.⁊ ibi
bar.in nu.4.ver.vltimo not.idẽ bar.in authe.
vt facte noue conſtitutiones nu.7.colla.v.⁊ tex.
in.l.lecta.§.1.ff.ſi cer.pet.⁊.l.ſi ita quis premiſſe
rit in princip.ff.de verbo.obliga.⁊ tradit ang.
areti.in.§.qui hoc anno nu.3.inſtitu.de in vtili
bus ſtipula.et tangit glo.in.c.cũ ſingula.in.§.
circa eos.ex̃.de preben.in lib.ſexto ⁊ tradit ho
ſtiẽſis et Jo.and.in.c.licet ex̃.de ſuplen.negli.
prela.et tex.in.l.eos.§.ſin autẽ ⁊ ibi doc.C.de
appella.et ſpecu.in libr.ij.in tit.de inſtru.edic.
in.§.breuiter commemoremus in.iij.colu.2.nu.7
ver.poſt inditionẽ cum ver.procedẽti vbi etiã
ponitur quot idus/⁊ quot kalẽdas/et quot no-
nas menſis habeat: et eſt tex.in.l.cũ biſſextus
et ibi bar.⁊ alex.ff.de ṽbo ⁊ rex ſigni.idẽ alex.
in authe.iubemus nu.3.ver.ſecũdo not.vbi etiã
eſt tex.clarus.C.de iudi.⁊ ibi doc.idem alex.in
cõſi.xlij.i.iij.volu.idẽ alex.in.l.de diuiſſiõe nu.4.
ff.ſolu.mat.et ibi bal.⁊ moder.⁊ bal.in authe.
qui ſemel in fin.poſt glo.ibi.C.quemodo ⁊ qñ
iud:⁊ in.l.per hãc.C.de tempo.appella.⁊ paul.
de leaza.in.c.nulla de concesſio.preben.ſali.in
.l.ij.C.de tẽpo.appella.flo.in.l.ita vulneratus
ff.ad.l.acq.bal.in.c.i.in.j.colu.quo tempo.mi.
¶ Sed cõtra immo videi ꝙ mẽſis intelligatur
73 de.xxxj.dieb⁹.vt in.l.ij.§.i.ibi trigeſſimũ primũ
diẽ.C.de tẽpo.⁊ repa.appella.et ibi doc.maxi
me qꝛ menſis diuerſi mode accipiuntur nam fe
bruarius habet.xxviij.dies tñ excepto anno
biſſexto qꝛ tunc habet.xxix.dies: aliqui vero ha
bent dies.xxx.vt puta menſis Aprilis/Junius
September ⁊ nouẽber: iſti enim quatuor mẽſes
habent.xxx.dies tñ. Alij vero ſeptẽ mẽſes ſci
licet: Januarius: Martius: Maius: Julius: Au-
guſtus: October: ⁊ Decẽber.habent dies.xxxj
vt notatur in.d.l.cum biſſextus.ff.de ṽbo ſigni.
vnde cũ maior pars menſiũ habeat.xxxj.dies.
videtur dicendũ ꝙ menſis legalis intelligatur
de.xxxj.diebus vt in.d.l.ij.§.i.C.de tempo.et
repa.appella.maxime quia maior pars preualet
.l.qd maior.ff.ad municip.⁊ ordinacão.in.lib.
j.tit.xxix.do regimẽto do gouernador da iuſti-
ça in.§.⁊ os feitos crimes.ibi ⁊ o q̃ pola major
parte for acordado.111,33.cum ſimilibus. Pro
74 cuius ꝛ ſolutione dic ꝙ ſi datus eſt alicui termi-
nus vnius mẽſis ſimpliciter tũc intelligitur de
xxx.diebus per omnia.ſ.dicta iura. ¶ Sin autẽ
fuerit in principio menſis ⁊ dicatur: do tibi ter
minũ per totũ menſem futurũ: tũc intelligitur
habere tot dies quot ille menſis habet: et ſic ſe
cundũ ipſuz mẽſez currit dilatio ita determinat
anto.de but.⁊ glo.in.d.c.q̃ꝫ ſit de elec.in ſexto
⁊ cardi.in cle.1.§.ſane de ſtatu.monacho.⁊ bar.
in.d.l.cũ biſſextus: ⁊ ſcdꝫ hãc diſtinctonẽ intel-
ligitur.l.vbi lex.ff.de reg.iuris ⁊ declarat doc.
ibi ⁊ iſta eſt comunis ⁊ vera opinio. ¶ Sciẽdũ
75 ſ tñ eſt ꝙ luna ſingulos ſuos menſes conficit
diebus vnde triginta circiter ⁊ dimidiato hinc
lunigine mẽſes vocãtur a mantuano in ſomnio
romano vbi ait ex horis nox atqꝫ dies ex nocte
dieqꝫ lunigine ſurgũt mẽſes ex menſibus anni
et fit a menſis adiectiuũ menſtruus vt mẽſtrua
luna.

¶ Notabile quartum.

75 Annus communis eſt trecētoꝝ ſexaginta qnq3
dierū ordinactio in lib.3.tit.xij.ſe ho dia
em que he aſſinado ou acabado ho termo in fine
principij ibi ⁊ todo ho āno ſe entēdera do dia
ſeguinte dſpois do dia em que foꝛ aſſinado ate
outros tantos dias daquelle mes do anno ſe=
guinte.27. 8.⁊ eſt tex.in.l.ita vulneratus in.§.
eſtimatio.ff.ad.l.acq.⁊ ibi not.glo.⁊ bar.in nu.
3.et.5.⁊ tex.in.l.cū heres.§.ſtichus.ff.de ſtatu.
libe.⁊ ibi bar.⁊ glo.fin.in.l.cuz biſſextus.ff.de
ūbo ſigni.vbi etiam dicit ꝙ habet ſex hoꝛas
plus.⁊ ſic annus naturalis dicitur habere.365.
dies ⁊ ſeis oꝛas pꝛoquo facit etiā glo.in.l.iij.
§.minoꝛem in ver.biſſexto.ff.de mi.no.xxv.an.
⁊ ibi doc.⁊ tradit alex.in.l.de diuiſione nu.3.ff.
ſolu.mat.⁊ glo.in.§.rurſus in ver.annū ⁊ ibi
Jaſo.ſub nu.59.60.inſti.de actio.⁊ ibi etiā jaco.
butri.nu.9.10.⁊ ange.areti.nu.3.⁊ tex.in.l.an
cuius vbi jaco.butri.ff.de ūbo.ſigni.glo.in cle.
i.§.excellētiſſimus in.ver.tertiā de reli.⁊ vene=
ſme.] qui annus diuiditur in quattuoꝛ partes.
ſcilicet in vero:in eſtate:in auptumo:⁊ in hie=
me:vt infra dixi in lib.4.in tit.lj.da mudança
q̃ ſe fez da era.71.16.⁊ quelibet pars habet tres
menſes vnde annus habet duodecim menſes.
Nam romulus ab vrbis oꝛigine decē tantum
mēſes conſtituit [quod decimeſtre tempus ſuf
ficeret ad partū mulieris pꝛimūq3 mēſem fecit
martiū a noīe martis qui deus erat et autoꝛ gē
tilium Romanoꝝ. Numa pōpilius vero duos
alios mēſes adijecit ſcilicet Januariū ⁊ Febꝛua
rium qui ianuarius dicitur a iano vnde verſus.
Ō iane ⁊ tergo quē nulla ciconia pinxit.febꝛua
rius vero dicit̃ a febꝛuis id eſt purgatoꝛijs qui
buſdā ſacrificijs.nā febꝛuare purgare ē ⁊ febꝛū
ſabini purgamentū vocāt.eo autē menſe cōſue
uerūt romani per dies duodecim vrbē ⁊ agros
cū ſupplicationibus luſtrare quod genus ſacri=
ficij dicebatur amburbiū ambaruale febꝛū lu=
ſtrale. Pꝛima eni pars anni habet menſes tres
ſcilicet Martius a marte vrbis autoꝛe. Apꝛilis
ab aperiendo vt opinatur varro.ꝙ tūc clauſtra
naſcēdi aperiat natura.vel aphꝛodite venere vt
vult Cenſoꝛinus quod romani ſuam a venere
traxerūt oꝛiginē:vnde venit hermafroditus qui
tendit ad vtrumq3 ſexum vt.l.queritur.ff.de ſta=
tu homi.et.l.repetundarū.§.i.ff.de teſti.⁊ glo.
in.§.teſtes aūt inſti.de teſta.in ver.nec mulier.
Maius dictus a maioꝛibus ⁊ ſenibus nā mar
tius eſt in tutella mineruę. Appꝛilis veneris
maius apolinis. ¶ Secūda pars āni ⁊ ſic eſtas
[habet alios tres menſes ſcilicet. Junius a iu=
uenibus: vel a iunone cui eo menſe maximi ho
noꝛes exhibebantur. Julius qui pꝛius dicebat̃
quintilis: eo ꝙ eſſet quintus in oꝛdine. Augu
ſtus qui ſimiliter dicebatur ſextilis cum decem
tantū haberētur menſes tandē mutato tamen
nomine dicti ſunt Julius et auguſtus in hono=
rem pꝛimoꝛū imperatoꝛū vnde Junius erat in
tutella mercurij. Julius iouis auguſtus cereris.
¶ Tercia pars] anni ⁊ ſic autumnus habet mē=
ſes tres ſcilicet Septēber: October: Nouēber.
qui ſua nomina traxerūt ab oꝛdine quem pꝛius
habebant cū decimeſtris eſſet annus:nā ſeptē=
ber erat in tutella vulcani: october: martis:no
uēber dianę. ¶ Quarta pars [anni ⁊ ſic hiems
habet alios tres mēſes ſcilicet decēber qui no
men traxit ab oꝛdine vt.ſ.dixi et erat in tutella
veſte januarius: ⁊ febꝛuarius: nā januarius erat
in tutella jani ⁊ iunonis vnde habet duas caras.
febꝛuarius neptunni vnde verſus: martis erat
pꝛimus mēſis veneriſq3 ſecundus: tertius a ſe=
nibus iuuenū de nomine quartus que ſequitur
numero turba notata fuit: at numa nec janum
nec auitas pꝛeterit vmbꝛas: menſibus antiquis
pꝛepoſuitq3 duos. Jo. Val.per. J. V. Cons.

¶ Notabile quintum.

82 Dies vltima] termini cōputatur in termino
oꝛdinactio in lib.3.tit.xij.§.⁊ aſſinando
algū julgadoꝛ ibi ho dia derradeiro em que ſe
acabar o termo ſera cōpꝛehendido em elle.27
22.⁊ eſt tex.in.l.ſi qs ſic dixerit.ff.de ūbo.ſigni.
⁊.l.i.§.ſi intra cēteſſimū diē.ff.de ſucceſſio.edic.
⁊.l.miles.§.ſexaginta.ff.de adult.⁊ tradit bar.
in.l.i.nu.2.ff.de officio pꝛefec.vrbis ⁊ hoc eſt
83 ex vi dictionis] intra de cuius natura eſt com
pꝛehendere terminū cui apponitur vt ibi not.
bar.⁊ alex.in.l.i.nu.19.ver.ſed certe ille tex.ff.
ſi quis caucio.⁊ ibi jaſo.nu.20.ver.pꝛo clara tū
⁊ ſpecu.in lib.ij.tit.de appellaci.§.reſtat nu.3.
ver.ſed nūqd dies vbi latiſſime.ex quibus iuri
bus ⁊ rationibus cōcluditur ꝙ dies vltima ci=
tationis includitur in ipſa citatione ⁊ ſic in ter
mino cōputatur.⁊ ratio eſt quia omnis dies in
citatione expꝛeſſus cedit pꝛo dilatione atq3 in
ea cōcluditur: vt in.l.eū qui kalēdis.ff.de ūbo.
obliga.⁊.l.eū qui ita ⁊ ibi doc. ¶ Aduertēdū
tū eſt ꝙ licet ſit appellandū intra decē dies ⁊
ille decimus cōpꝛehēdatur in termino per oīa
ſupꝛadicta iura: ⁊ per tex.in.c.anterioꝝ.ij.q.vj.
cū glo. tū ſi ita terminus datur vt ſoluas vel
pꝛoponas vel facias de iure tuo vſq3 ad decē
dies: vel hinc ad decē dies: tūc illo decimo
die fieri ⁊ pꝛoponi poterit p.d.iur.⁊ ratio eſt
quia totus ille dies cedit in termino vt not.in
§.ſi in diem inſtitu.de verbo.obliga.et tradit
bal.in pꝛatica ſua in tit.de citationibus et di
lacio. octaua queſtio. Jo.va.p.J.v.doc.

¶ Notabile ſexto.

DIes vltima termini ſi ſit feriata ⁊ pars in
iudicio comparere nō poſſit die poſt illam
ſequenti poterit cōparere ordinatio in lib. 3. tit.
84 xij. §. ⁊ aſinando algũ julgador ibi em q̃ o dito
acto ſe poſſa fazer. 27. 28. et infra in tit. lxxvij.
dos agrauos in. §. ⁊ ſe per vētura a parte ibi
⁊ ſe acontecer que os ditos dous meſes. 166.
22. ⁊ ſic illa dies feriata nō cōputatur in termi
no vnde citatus ad cōparendũ infra decē dies
poteſt cōparare die. xj. nō feriata: ſi vltima dies
termini erat feriata per tex. clarũ in. c. cũ dilecti
de dolo ⁊ cōtuma. ⁊ ibi abba. ⁊ doc. ⁊. l. ij. tē
pora fataliũ. §. illud etiã. C. de tempo. et repa.
appella. ⁊ ibi latiſſime declarat bar. in. ij. colu.
nu. 4. ver. not. ex. §. illud ⁊ ibi bal. ⁊ ſali. pau. de
caſtro in. l. ij. ff. ſi quis caucio. bal. in. l. in minorē
in. i. colu. ver. quero de tali queſtione. C. in qb⁹
cau. in integ. reſti. nō eſt neceſſa. idē bal. in. l. ij.
ff. ſi qs in ius. voca. nō ierit vbi eſt tex. in. §. fin.
et ibi alex. nu. 7. 8. ⁊ lanfranch. in. c. qm̃ cōtra in
ver. citationes in vlti. colu. de proba. cyn. in. l.
dies feſtos nu. 2. C. de feriis. ⁊ latiſſime tradit
ſpecu. in lib. ij. in tit. de dilacio. in. §. 1. nu. 4. ver.
ſed pone. ⁊ in tit. de citatione. §. cōtra citationē
nu. 13. ver. itē excipitur ꝙ citatio fit ad diē feſti-
uã. et guido papa. in deciſio. 542. incip. ſi pars ci
tetur et latiſſime diſputat bal. pro ⁊ cōtra in pra
tica ſua in tit. de citationibus in. ix. q. nu. 3. ver.
ad exageratione͂: idem. bal. in margarita in ver.
citatus. ver. 26. et cardi. in cle. ij. §. ſimiliter in. ij.
q. ex̃. de appella. ¶ Et ratio eſt quia duo man-
dari videntᷣ ſcilicet ꝙ die illa cōpareat. ſecũdo ꝙ
85 cōpareat vnde quãq̃z die illa feriata nō cōpa-
reat excuſationē habet et ratio eſt quia debet
iudicialis ſtrepitus diebus feriatis cōquieſcere
qui ob reuerentiaʒ dei noſcuntur eſſe ſtatuti vt
eſt texus clarus in. c. conq̃ſtus ⁊ ibi doc. ex̃.
de feriis ⁊ ꝙ in eo. lib. 3. tit. xxviij. das fereas
in prin. 57. 25. licet iſta ratio limiteᷣ multis mo-
dis. vt per ſoci. in ſuis fallentijs in regula. 92.
die enim feriato nō cōpellitur quis ad iudiciũ
venire. l. iiij. §. poſtulare. ff. de dãno infec. ⁊. l. ij.
et. iij. ff. de feriis et. l. ij. §. item ſi nihil ⁊ ibi bal.
et doc. ff. ſi qs in ius voca. nō ierit. Attamen
ſi in ſequenti die nō feriata nō cōpareat excep-
tionē nō habet quia termini datio bene tenet
per. d. c. cũ dilecti ex̃. de dolo ⁊. l. celſus. §. idē
ait. ff. de recep. arbit. et. c. fin. ex̃. de dilatio. et. c.
86 veniens. ex̃. de acuſatio. ¶ Sed iuxta ſ predicta
dubitari poteſt. nũquid ſi in termino dato ad
probandũ vel producendũ incidũt duo vel plu-
res dies feriati: in quibus probatio vel produ
ctio fieri nō poteſt eo ꝙ illis diebus incidit
an poſt illum terminũ totidē dies reſtituũtur
ad probandũ: et primo pro ratione dubitandi
videtur dicendũ ꝙ ſic: et ratio eſt quia medio

tempore videtur deduci argũ. tex. in. l. ab hoſti
bus. §. fin. ff. ex quibus cauſ. maio. et. l. quod tē-
pore. C. de reſtitu. mili. nō enim videtur ꝙ currãt
dies quibus experiũdi poteſtas nō fuit. l. i. ff.
de diuerſis ⁊ temp. preſcript. ⁊ quotiens ſtat
per iudicem nō videtur partibus imputari: vt
in authe. ſi appellatione. C. de tempo. ⁊ repar.
appella cũ ſimilibus: et. l. ſed ⁊ ſi per pretorē. §.
ſed ⁊ ſi per magiſtrũ. ff. ex quib⁹ cau. maio. tra-
dit bal. in pratica ſua in tit. de citatio. in. ix. q.
¶ Immo in contrariũ determinãdũ videtur ꝙ
87 nō reſtituantur dicti dies et ratio eſt quia im
putandũ eſt litigatori qui terminũ ſibi datum
acceptauit nō preiudicando ſibi de illis diebus
fereatis vt in. l. ſed ⁊ ſi per pretorem. §. ſi ferie
ff. ex q. cau. maio. vbi in dilationibus datur ter-
minus vel dilatio decē dierũ ad aliquid probã
dũ vel inducēdũ: ſi decima dies veniat feriata
cōputatur in termino ⁊ nō ideo admittitur in ſe
quenti die non feriato ut in. l. ſiue pars. C.
de dilatio. vbi videtur caſus ⁊ ibi not. doc. et
ratio eſt quia materia dilationũ eſt ſtrictiſſima. l. ij. in prin. C. de tempo. ⁊ repa. appella. et ibi
doc. ⁊ propterea nō eſt prolōganda ad diem ſe
quentem cũ potuerit prima die ſecunda ⁊ tertia
⁊ ceteris diebus dilationis probare: vel indu-
cere vel proſequi appellationē arg. tex. in. l. ſi cũ
. ff. ſi quis caucio. et hec eſt veritas vnde termi
no elapſo pars nō auditur vt ex̃. de accuſatio.
. c. licet ſiue in bonorum poſſeſſione petēda. l. i. C.
qui admitti ſiue in produtione inſtrumētorum in
. c. accepim⁹. ex̃. de fide inſtru. ſiue i matrimonio
ex̃. qui mat. accuſa. poſ. c. tuã ſiue ad impediēdũ
ſtatutũ alicuius. l. diffamari. C. de iure manu. et
ibi plene probatur ⁊. iij. q. v. c. quiſqs. ¶ Hoc tñ
88 limitatur multis modis: primo modo limitatur
nō procedere ſi terminus ſic datur vt puta ta'i
bus dieb⁹ proba vel propone de iuribus tuis
nã ſi dies ille fuerint feriati tũc poterit ſequē-
tibus diebus proponere vt nota. ſpecu. in lib.
ij. in tit. de dilacio. §. i. ver. quid ſi iudex ⁊ not.
bar. in. l. tēpora nu. 4. C. de tēp. ⁊ repa. appella.
¶ Item ⁊ ſecundo limittatur. xx. modis de qui
bus per ſoci. in ſuis falencijs in regula 93.

¶ Notabile ſeptimo.

89 ANni quomodo cōputantur dic ꝙ cōputã
tur a natiuitate dñi nr̃i Jeſu chriſti: vt eſt
ordinactio in lib. 4. in tit. lj. da mudãça que ſe
fez da era de ceſare aa do naſcimento de noſſo
ſenhor Jeſuchriſto. 71. 16. qui anni tenentur ta
beliones aponere in oibus ſuis inſtrumētis et
cōtractib⁹ ⁊ ſcripturis vt hic. ſicut enim. in pri-
mis ⁊ ante omnia ipſi tenētur inuocare nomē
dñi vt. S. in lib. j. tit. j. do regimēto do regedor
da iuſtiça na caſa da ſopricaçã in. §. ⁊ por que a
primeira ⁊ principal couſa. 5. 30. ⁊ ibi not. ⁊ in. l.

in nomine dñi.C.de officio prefe.pretorio.afri.⁊.c.
in noīe dñi. ex.de teſti.et.xxiij.diſ.in.c.in no
mine dñi. et tradit Jaſo.in rub.ff.iuſti.et iur.
nu.2.et in rub.ff.de no.ope.nu.in.j.colu.ita etiā
ſubſequenter tenentur ponere anni dñi.concur
rētes tempore initi.ꝯctus: vel rei ſuper qua cō
ficitur inſtrumentum hoc modo ſcilicet in noīe
domini amen.anno a natiuitate dñi noſtri Jeſu
chriſti mil.cccccxlix.vt hic et in.d.iuribus.ſ.
allegatis.et.ē.in lib.j.in tit.lix.dos tabaliães
das notas.in.§.item os ditos tabaliães.227.
15.et in tit.lx.dos tabaliães judiciães.§.j.os
tabaliães judiciaes.238.2.et ſi hoc omiſſerint
tota ſcriptura uiciatur.⁊ ſic anni computantur
a natiuitate dñi noſtri Jeſu chriſti qui eſt ⁊ qui
erat: et qui venturus eſt.vt ait Joānes in apoca
lipſi.c.j.et.22.Pro cuius tamen clariori intelli
gencia: ſciendū eſt ꝙ ſeptem ſunt etates quibꝰ
mūdus ipſe diſtinguitur ſicut per dies ſeptua-
ginta: ſic per ſeptem dominicas ſancta repreſen
tat eccleſia: et per ſeptem dierum circulum ſiue
curriculum: in quibus etatibus diuerſis modis
anni computabantur vt ꝭ patebit.
¶ Et in primis: prima enim etas fuit ab adā
90 et ſic a creatione mundi vſqꝫ ad Noe.vt in ge
neſi.c.j.vñ in prima dñica velut in infancia mū
di homo a felici dilectatione deiectus clamat
Circumdederunt. et in hac etate.anni cōputabā
tur a creatione mūdi vt not.glo.in prohe.lib.
ſexti.in.§.quē liber.i ver.pfectꝰ.⁊ ibi doc.cōs.
91 ¶ Secūda vero etas fuit ab noe vſqꝫ ad habra
ham: vel ſecundū quoſdā vſqꝫ ad moyſē.vnde
in ſecunda dominica velut in puericia mūdi cō
cipiēs homo ſpē ſue reconciliationis voce nec
quaſi preceptoris implorat acceptilationē recon
ciliationis dicēs: exurge quare ob dormis dñe
et in hac etate hebrei computabant annos a di
luuio: eo quia per diluuiū omne genus humanū
fuit extinctū. vt in geneſi.c.vij.et per noe fuit
iterum poſt diluuium regeneratum vt in geneſi
.c.viij.et.ix.et.x.et.xj.et.xij.¶ Tertia fuit etas
a moyſe vſqꝫ ad Dauid prophetā.⁊ propterea
92 in tertia dñica (vt ſancta repreſentat eccleſia)
velut in mūdi adoleſcencia concipiens homo
ſuam liberationem de egiptica ſeruitute hic pro-
tectionis et liberationis accelerationem voce
moyſi erat dicēs. Eſto mihi in deum protecto
rē.et in hac etate ſimiliter iudei computabāt
annos a diluuio. ¶ Quarta etas fuit a dauid
vſqꝫ ad tranſmigrationē babilonis: vnde quar
93 ta dominica deſignat iuuētutem eccleſie in qua
regum diademate coronatur: ⁊ ſapiēcia prophe
tarum ornatur: vnde illud officium voce dauid
quaſi in precentoris in cantibus celebratur.⁊
in hac etate ſimiliter anni coputabantur a diluuio.

94 ¶ Quinta etas fuit a tranſmigratione babilo-
nis vſqꝫ ad aduētū dñi noſtri Jeſu chriſti vnde
quinta dominica deſignat ſenectutem eccleſie
in qua calor naturalis incipit deficere.nam po-
pulo in babilone captiuato eccleſia captiua nec
altare habuit nec templum: in mo organa ſua
ſuſpendit ideoqꝫ quinta dñica vacat officio.et
in hac etate ſimiliter iudei ſiue ebrei peſſimi
atqꝫ fetidi computabant annos a diluuio.
95 ¶ Sexta etas eſt hec noſtra in qua nunc ſu
mus ſcilicet ab aduentu dñi noſtri Jeſu chriſti
vſqꝫ ad finem ſeculi vnde ſexta dominica deſi
gnat ſenium eccleſie ſcilicet fines ſeculorum cū
filius dei venit in mundum: vt apđ matheum
.c.iij.litera.d.⁊ apud diuum marcum.c.j.lit.b.
⁊ apud diuum lucam.c.iij.litera.d.⁊ de diaboli
poteſtate liberauit genus humanū. ne igitur
ſit inmemor accepti beneficij ⁊ ingratum gratu
latur: et ait occuli mei ſemper ad dominū.
96 ¶ Et in hac etate anni cōputabantur diuerſi
mode: nā romani ante natiuitatē chriſti cōpu-
tabant annos an indicione ceſaris que aūt in
dictio dicta eſt ab in dicēdo ſiue iubendo.vnde
indicio id eſt iuſſio vel preceptū arg.xvj.q.vij.c.
maiores: et.l.placet.C.de ſac.ſanc.eccle. ceſar
enim auguſtus edictū propoſuit vt apud diuū
Lucā.c.ij.litera.A.Exijt edictū a ceſare augu-
ſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis.id eſt vt
quilibet eſtimaret bona ſua deſcribens orbem
ſub titulo ſibi ſingulis.xv.ānis reddendo quod
quidē tēpus diuiſit per tria luſtra ſiue quinaria
et ſic indicio eſt curſum.xv.annorum ⁊ fiebat in
97 prouincijs hec indicio per ſingula luſtra id eſt ꝑ
ſingula quinquenia nā quinqꝫ āni faciūt vnū
luſtrū: vt in.l.item queritur.§.que impleto.ff.lo
ca.quia prouinciales per ſingula quinquenia ro
mam cum tributo veniebant et precnimio gau-
dio vrbē luſtrabant. ¶ In primo enim luſtro
ſiue quinquenio veniebant cum ferro vt inde
fierent arma militibus romanis.¶ In ſecūdo
autem luſtro ſiue quinquenio veniebāt cū argē
to vt milites inde haberēt ſtipēdia.¶ In tertio
vero luſtro veniebāt cum auro quod in errario
ponebatur vt tempore neceſſario ſiue neceſſita
tis pro republica romanorum expenderetur: ⁊ ſic
romani ſingulis.xv.annis recipiebāt tributum
de toto mūdo: ⁊ ita appellant indicionē quia ſic
tributa indicebantur antiquitus: tantoqꝫ fuit
authoritatis hec indicio vt nullus ſine ea ſcribe
ret contractus: nec fieret priuilegium: nec teſta
mentum: nec alia ſcriptura ſolēnis: ⁊ ſic enim
anni ab ijs cōputabātur ante natiuitatē chriſti
vt ſing.tradit ſpecu.in.lib.ij.in tit.đ inſtru.edic
.§.ij.breuiter cōmemoremꝰ i.ij.colu.nu.5.ꝟ.poſt
98 annos dñi. ¶ Greci autē cōputabant aliudo

in mōte olimpico. ¶ Nūc vero poſt natiuitatē
dñi noſtri Jeſu chriſti: et ſic in hac ſexta etate
aliter anni cōputantur/ſcilicet a natiuitate xp̄i:
vt hic in hac lege noſtra/⁊ eſt glo. in authe. vt
propo. no. impe. impri. et in. d. rub. C. de indi=
ctio. lib. x. et tradit Jaſo. in. l. placet. nu. 7. in pri
ma lectura: ⁊ in. ij. lectura nu. 9. C. de ſac. ſanc.
eccle. et ſpecu. in. d. lib. ij. tit. de inſtru. edic. §. ij.
et eſt deciſio Rote. deciſio. liij. a natiuitate in
nouis vbi dicitur ꝙ anni dñi nr̄i jeſu xp̄i cōpu=
tantur a natiuitate non autē a circunciſione vel
purificatione. et bene quia per chriſtum dñm no
ſtrū omnia fuerūt innouata: ⁊ per cū noua ſunt
omnia qꝛ nouus rex noua lex: ⁊ noua ſunt ōnia
99 arg. tex. in. c. tranſlato. ex̄. de conſtitu.] ⁊ hoc
pro lege firmiſſima ſtatuit ſereniſſimꝰ atqꝫ chri
ſtianiſſimus rex Jōannes bone memorie primus
huius noīs: ⁊ rex decimus huiꝰ inuictiſſimi re=
gni Portugalie/qui quidē rex regnauit quadra
ginta ⁊ octo ānos: licet aliqui dicāt ſe regnaſſe
quinquaginta ānos: et mortuus eſt in ciuitate
Ulixbone. die. xiij. menſis auguſti. a natiuitate
dñi. mil. cccc. xxxiij. vt not. in lib. ij. ordiamētoꝝ
in tit. 8. q̄ as ygreſas ⁊ ordēs nō comprē beēs
de rayz ſē licēça delrey in. §. ⁊ porē nā he noſ
ſa tēçā. 17. 29. et in tit. x. q̄ os eſcriuāes dos vi=
gayros guardē a taixa das eſcripturas q̄ he
dada aos eſcriuāes da corte. vbi ď comēcionē
facit. 20. 22. Et ſepultus eſt in monaſterio de
batalha quod monaſteriū ipe fecit pro augmē=
tatione religionis: ⁊ fecit etiam tēpore ſuo alia
magna ⁊ mirabilia geſta eterne mēorie digna
vt ī ipſiꝰ cronica cōtinetur q̄re meruit nūcupari
rex bone memorie. Fuit enim primus magiſter
Dauis in hoc regno portūgalie. Itē fecit bellū
cōtra caſtellanos. ⁊ Joānē regē caſtelle ⁊ eos d=
ſtruxit atqꝫ vinxit ſeu ſubjugauit die. xiiij. men
ſis auguſti: a natiuitate dñi mill. ccclxxxvj. Fe=
cit etiā bellū cōtra mauritanos in aphrica: et ſi
militer eos vinxit ⁊ cepit ciuitatē Cepte: ⁊ eam
ſub dominio ſuo ſubiugauit era dñi. mill. ccccxv
et inſtituit eccleſiā beate Marie de Oliueira ex
Guimarinis patrie mee: de canonicis: ⁊ fecit
eam colligiatā deditqꝫ ei magnā argēti copā: ⁊
acquiſiuit ius patronatus ipſius eccleſie. Ibiqꝫ
relinquit haſtam ſeu picam cum qua militabat
in bello: et caudelem ſeu veſtem armorum que
res hodie habētur ab ipſa eccleſia ⁊ a tota gui=
marinis patria in magnam venerationem. Et
hinc eſt ꝙ reges portugalie ſunt patroni ipſius
eccleſie/ id eſt ius potronatus ipſius habent
quod ius patronatus fuit confirmatū a Grego=
rio papa ſub magnis excommunicationis ad pe=
titionē regis Alfonſi quinti huius nominis qď
preuilegiū extat ī eccleſia beate marie ď oliuei=
ra: ⁊ alia multa que breuitatis cauſa omitto
habuit etiam in vxorem felipam filiam ducis
de bencaſtro: et neptem regis de ingraterra ex
parte patris: ⁊ ex parte matris neptē regis Pe
tri de caſtella: que mortua eſt die. xiij. menſis au
100 guſti. 1433. et ambo ſepulti ſunt. ¶ Qui quidē
rex Joannes bone memorie ſucceſſit regnū fra
tri ſuo Ferdinando: regi nono qui regnauit an
nos. xvij. et ſepultus eſt in monaſterio diui frā
ciſci de ſanctarene abſqꝫ herede: quare ei ſuc
ceſſit frater ſuus Joannes: filius regis Petri/
⁊ de domina Tareja. ¶ Qui rex petrus fuit rex
octauus huius regni Portugalie: in quo regna
uit. ix. annos: ⁊ ſepultus eſt in monaſterium de
Alcobaça. ¶ Qui rex petrus ſucceſſit regnū a
patre ſuo Alfonſo quarto huius nominis: ⁊ rex
ſeptimꝰ qui regnauit. xxxj. ānos ⁊ ſepultꝰ eſt cū
regina Briatice vxore ſua: in eccleſia quatredali
ciuitatis Ulixbonēſis. ¶ Et iſte rex Alfonſus
ſucceſſit regnū a Dioniſio rege ſexto huiꝰ regni
vt eſt ordinactio in lib. ij. in tit. vij. que os cle=
rigos ⁊ ordēes nō poſſam auer beēs nos reguē
gos. 14. 21. qui regnauit. xxx. annos: licet aliqui
dicant ꝙ regnauit. xxv. annos tm̄ ⁊ ſepultus eſt
in monaſterio de Oliuellis ordinis beati Ber=
nardi quod ipſe edificauit: et de iſto rege mētio
nē facit ordinactio in lib. 3. tit. lxxvij. dos agra
uos: in. §. ⁊ em todo caſo: 166. 38. ¶ Qui ſucceſ
ſit regnū dño alfonſo comitti bononiēſi. tertio
huius nominis: ⁊ regi quinto huius regni qui
regnauit. xviij. ānos. ⁊ ſepultus eſt in monaſte
riū de alcobaça. ¶ Qui q̄dē rex alfonſus ſucceſ
ſit regnū fratri ſuo dño Sancho capello ſecūdo
huius noīs: qui fuit rex quartus huius regni: ⁊
regnauit ānos. x. ⁊ ſepultus eſt in regno caſtelle
in eccleſia quatredali de Toledo. de quo rege
tractat tex. in. c. grandi de ſuplenda negli. prela.
in lib. ſexto. ¶ Qui rex ſanchus ſucceſſit regnum
patri ſuo alfonſo ſecūdo huiꝰ noīs ⁊ regi tertio
huius regni: qui regnauit. xxxvij. ānos. ¶ Qui
quidē rex alfonſus ſecūdus ſucceſſit regnū dño
Sancho primo huius noīs et ſecūdo autē regi
iſtius regni qui regnauit annos. xij. licet aliqui
dicant ſe regnaſſe xxvij. annos. qui ſepultus eſt
in monaſterio ſancte crucis de Colimbria cum
patre ſuo. ¶ Qui rex ſanchus ſecūdus rex regni
ſucceſſit regnum patri ſuo regi Alfonſo anriq̄ꝫ
primo huius nominis ⁊ primo regi huiꝰ regni
qui natus fuit in nobiliſſima atqꝫ fideliſſima ci=
uitate Guimarinenſi a dña Tareja/ et genitus
a comite Anriqꝫ q fuit comes portugalie ⁊ ibi
nutritus fuit et incepit regnare a natiuitate dñi.
1102. ⁊ regnauit. lxxxij. annos: tēpore quorū
omniū regum anni cōputabantur ab inditione
ceſaris: vt hic vſqꝫ ad tp̄a huiꝰ regis Joannis

bone memorie primo huius ⁊ nominis qui hec
101 mutauit ⁊ eos commutauit a natiuitate domini
ideo aūt dicitur primus huius nominis: eo quia
tres huius nominis in regno hoc reges fuerūt
quorum primus fuit iſte rex Joānes bone me=
morie decimus rex regni vt ſ. dixi. ſecundus fuit
Joānes ſecūdus rex autē .xiij. huius regni qui
incepit regnare die .ix. menſis nouēbris a nati=
uitate domini mil.cccclxxvij. ⁊ mortuus eſt die
25. menſis octobris. d. m.cccc.xcv. et ſic regna=
uit annos .xviij. tantū. ¶ Qui joannes ſecūdus
ſucceſſit regnum patri ſuo dño Alfonſo quinto
huius nominis qui fuit rex duodecimus huius
regni: qui cepit regnare a natiuitate domini. mil
ccccxlviij. ⁊ regnauit .xliij. annos. licet aliqui di=
cant ſe regnaſſe .xxix. annos tm̄: mortuus tamē
eſt in Sintra die .xxvij. menſis auguſti a natiui
tate dñi mil.cccclxxxj. in eodem palacio in quo
natus fuit: ⁊ ſepultus eſt in monaſterio batalhe
iſte fuit ille rex qui conceſſit priuilegium ciuitati
guimarinenſi: ne alienetur a corona regea cum
grauiſſimis plagis ⁊ maledicionibus: que in eo
patent: eo quia fuit ſemper de corona regea qd
priuilegium conceſſum fuit ab ipſo regi ciuitati
guimarinenſi die .xxvij. menſis maij: a natiuita
te domini. mill.cccclxxij. et acquiſiuit ius patro=
natus eccleſie beate Marie de oliueira: a ſummo
pontifici papa gregorio cū magnis plagis et
excomunicationibus ad peticionē eius: et qꝫ
nunq̄ȝ extra coronā alienari poſſit. ¶ Quiquidē
rex alfonſus quintus huius noīs ſucceſſit regnū
dño eduardi regi vndecimo huius regni qui re
gnauit annos quinqȝ tm̄. ⁊ ſepultus eſt in mo=
naſteriū batalhe. ¶ Qui rex eduardus ſucceſſit
regnū patri ſuo Joanni bone memorie primo
huius noīs et decimo regi huius regni/ de quo
regi eduardo mentionē facit ordinactio in lib. ij
in tit. xvij. da maneira q̄ ſe ha de ter na ſoceſſā in
das terras ⁊ beēs da coroa do reyno. in princi
pio ibi/ elrey dom eduarte meu auoo. 38. 26.
¶ Tertius rex Joānes fuit/ et adhuc eſt joānes
tertius huius nominis: rex aūt .xv. huius regni
qui natus fuit in ciuitate Vlixbonēſi die ſepti=
mo menſis Julij: a natiuitate dñi mill.cccccij. ⁊
cepit regnare die .xxviij. menſis decēbris. d. M.
cccccxxj. qui adhuc ſumma felicitate viuit ⁊ regnat
¶ Quiquidē Joānes tertius rex .xv. portugalie
ſucceſſit regnū patri ſuo Emanueli: regi decimo
quarto huius regni. ¶ Qui rex emanuel cepit re
gnare die martis .xxviij. mēſis octobris: a natī
uitate dñi mill.ccccxcv. ⁊ mortuus eſt die ſctē
Lucie virginis .xiij. mēſis decēbris. d. mil.ccccc
xxj. ⁊ ſic regnauit .xxvj. annos. ⁊ ſepultus eſt in
monaſteriū de Bethelem ordinis diui hieroni=
mi/ quod monaſteriū rex ipſe Emanuel fabricā

uit/ de quo quidē rege multa geſta memorata
digna in coronica ſua narrantur que omitto cū
nō ſit materia noſtra: tempore quorū regū āni
computabantur a natiuitate dñi noſtri Jeſu xp̄i
prout conſtituit rex Joannes bone memorie.
102 ¶ Aliqui tamē ⁊ cōputant annos a circūciſiōe:
aliqui vero a purificatiōe dñi: ⁊ propterea in ap
poſitione annoꝝ dñi in inſtrumētis attenditur
cōſuetudo loci/ vt tradit bar. in. l. ſi quis. §. ſi ini
tiū. ff. de edēdo. in ver. ſcđo dixi: ⁊ tradit alex.
in. l. de diuiſione. nu. 3. ff. ſolu. mat. per notata in
glo. in. l. per hāc ſcđꝫ bar. ibi. C. de aduo. diuer.
iudi. facit etiā glo. in. c. inter dilectus poſita in
ver. indicionis ex̄. de fide inſtru. ⁊ ibi abba. et
doc. et eſt alia glo. et ibi doc. in. l. vnica. C. de iu
103 ſti. Cod. cōfir. in ver. ſeptime indiciōis. ¶ Sep
tima aūt etas ſimiliter erit vſqȝ ad eundē finē ſi
mul cū cōcurrūt: ſed illa ſexta etas i laborātib⁹
⁊ vigilātibus: iſta vero ſeptima in dormiētib⁹
⁊ quieſcētibus/ vbi requieſcūt electoꝝ aīe inter
vbera lactantis matris ſue ſuper hieruſalem: et
propterea hec ſeptima etas ſignificat ſabbatū
mūdi in quo ſctōꝝ anime requieſcūt illic hieru=
ſalē que ſurſum eſt/ que libera eſt/ que mater nr̄a
eſt/ lectat vnde dicitur dñica leticie. eſt enī ſepti
ma ſeptuageſima/ ⁊ per ſeptenariū ſignificat
ſeptima etas/ eoꝝ qui ſunt in requie. ⁊c. que mo
do aūt anni computari debeant in hac ſeptima
etate/ an a natiuitate/ an vero a reſurrectione.
hec enim viri patres relinquo ſucceſſorib⁹ meis
ſcribēdū ⁊ cū nemo teneat diuinare. l. ſi fide iuſ
ſor. §. cū debitor. ff. manda. vbi dicit. J. conſ. qꝫ
104 ignocēdū eſt ei ſi nō diuinauit: et. l. ſi putatē ⁊
ff. ad. l. acq. ⁊ dixi in. l. i. nu. 53. C. qui admitti.
¶ Sed tamē aliqs ratiōe naturali motus dicere
potent qꝫ anni cōputabūtur a reſurrectione dñi
ſi aliquo modo cōputari debeant: licet ridicu=
loſum ſit ſuper hoc altercare cum finis rebus
humanis ſit appoſitus: ⁊ ratio eſt quia ſicut in
inferno nulla eſt lux/ nec dies/ ſed nox ⁊ tenebre
cū tribulatiōe fetore ⁊ ſtridore dentiū: ⁊ nō me
morant dies/ nec anni/ ſimiliter ⁊ in regno dei
ſemper erit vna lux/ ⁊ poſt reſurrectionem dñi
anime beatorū erunt adeo imbute ⁊ plene le=
ticie beatitudinis eterne: qꝫ nec de diebus/ nec
de ānis memorabūtur: et hec quo ad etates mū
105 di: ſatis dixiſſe vobis ſufficiat. ¶ ⁊ De etatib⁹
aūt hominū latiſſime poſui. ſ. in. l. j. in tit. lxvij.
do juyz dos orfāos in. §. Itē todo menor. 280.
16. poſt glo. in. §. quē liberū in ver. perfectus
106 improbe. lib. ſexti decretaliū. ¶ Sed ⁊ poſt com
putationē anni vnū tamē ſciendū reſtat pro cō
plemēto hui⁹ nr̄i ſingularis ſcilicet in quot par
tes diuidat ipſe annus: ⁊ dic qꝫ ānus diuiditur
in quatuor partes: ſcilicet: in ver/ in ſtate/ in au=

tumno: et in hieme. ¶ Menſes enim veris ⁊ ſic prime partis ſunt tres: ſcilicet Martius/ Aprilis/ Mayus. ¶ Menſes vero eſtatis et ſic ſecūde partis anni ſunt Junius/ Julius/ Augu
ſtus ⁊ qui menſis auguſtus primo dictus eſt ſex
107 tilis cum ſextus ſit a marcio: poſtea vero in ho
nore3 Octauiani imperatoris qui primus auguſtus dictus fuit: quia vltra omnes imperium auxit ſubiugando egitū populo romano: ⁊ expellendo Antoniū imperatorem cognatū ſuū3: qui poſt diuiſum orbem cū octauiano in Oriente Aſiam ⁊ Africam: poſſidens ſororē octauiani vxorem ſuā dimiſit: ⁊ Cleopatrā egiti reginā accepit: ex quo morti deſperatus ſe tradidit ab auguſto victus/ auguſtus nominat⁹ eſt: vt legit in libro qui dicitur geſta ſanctorum in rubrica de ſancto petro ad vincula. ¶ Menſes autem tertie partis anni: ⁊ ſic Autumni ſunt tres/ September/ October/ Nouember. ¶ Menſes vero hiemis et ſic quarte partis anni ſunt: alij tres: ſcilicet December/ Januarius/ ⁊ Februarius. vnde verſus. Eternos menſes et tēpora quatuor āni: quatuor iſta tibi ſubiecta monoſtica dicet. Martius/ Aprilis/ Maius. ſūt tēpora veris. Julius/ Auguſtus necnō ⁊ Junius eſtas. Septēber October/ autumnus totoq3 Nouēbri: brumales Janus/ Februarius atq3 Decēber. Pitagoras tamē comparabat verno tempori pueros/ eſtati adoleſcentes/ autumno iuuenes/ hiemi ſenes. Ouidi in lib. xv. quid nō inſpicies ſuccedere quatuor annū aſpicis etatis peragentem imitamina noſtre: nā tener ⁊ lactēs pueri ꝙ ſimillimus euo vere nouo eſt/ tunc herba nitens: idē tranſit in eſtatem poſt ver robuſtior annus. fitq3 valens iuuenis/ nec enim robuſtior etas vlla nec vberior/ nec q̄ magis ardeat vlla eſt/ excipit autumnus poſito feruore iuuēte maturus, mitiſq3 inter iuueneq3/ ſeneq3 temperie medius ſparſus quoq3 tēpora canis. idem ſenilis hiems tremulo venit horrida paſſu/ aut ſpoliata ſuos: aut quos habet alba capillos. ¶ Ver botros emittit hiemis rigorē mitigat ſpoliatas arbores induit terre ſuū reſtituit virorem/ hortis ſuos flores ⁊ violas/ hinc vtile ſiluis odoriferū ⁊ purpureū vocatur a virgilio/ a ſtacio pecoroſu3: iucūdū a catulo a ruſo feſto floricomū ab auſonio et ſeneca floriferū et indificū geniale a mantuano dicitur eſtas enatas in fruges et lactentes culmos calore ſuo concoquit ⁊ maturat autūnus maturos fructus colligit morbis eſt onoxius propter corruptiões ⁊ putrefactiones quas ex humido et calido generari dicunt phiſici a fructibus vocat̄ vnifer pomifer/ frugifer/ quatuor āni tēpora egregie deſcribit vir-
108 gilius in opuſculis ⁊ ſic in āno habent duodecim menſes: dies vero. ccclxv. ⁊ horas ſex: vt. ... dixi in lib. 3. tit. xij. ſe o dia em q̄ he aſinado ou acabado: o termo ſera contado no dito termo 27. 17. nā aprilis/ junius/ ſeptēber/ nouēber. ſinguli habēt dies. xxx. reliqui vero habent dies. xxxj. pter februariū qui habet ſolus dies. xxviij. ⁊ qd ſit dies ⁊ quotuplex ſit dies latiſſime. ſ. dixi in eo tit. xij. lib. 3. ſuper rubricam.

¶ Notabile octauo.

109 Doctores vtriuſq3 iuris an preferantur doctoribus ſenioribus in altero tm̄ gradu ⁊ dicas ꝙ communis opinio eſt ꝙ ſic ita cōcludit abba. in. c. clerici. ex. de iudi. ⁊ ibi deci. nu. 8. et alex. in. l. ij. §. prius in. ij. colu. nu. 10. ff. de vulga. ⁊ pupilla. idē deci. in. c. cōſtitutis in. ij. colu. nu. 7 ex. de appella. ⁊ bonus d̄ curtili. in ſuo tractatu nobilitatis in. ij. parte. nu. 32. ¶ Quod quidem multis cōprobat̄ ratiōib⁹ prima eīn ratio eſt quia in doctore vtriuſq3 iuris ſunt duo vincula que vt clare patet fortiora ſunt ⁊ magis aſtringūt q3 vnū: vt eſt tex. in. l. reconiūcti. et ibi jaſo nu. 17. ff. de lega. iij. ⁊ tex. in authe. de ſangui. et vte. fra. iurium. ⁊ in authe. itaq3. C. comu. d̄ ſucce. ⁊ in authe. poſt fr̄es. C. de legi. here. et in. l. cū in adoptiuis impri. ⁊ ibi bal. ad hoc not. in ij. colu. C. de adoptio. ⁊. c. i. et ibi glo. ⁊ cano. ex. de treg. ⁊ pace. et iuſta illud ouidi ſingula q̄ non proſſunt multa collecta iuuāt vt not. glo. in. l. i. C. qui nume. tute. in ver. nō proficiūt. ¶ Secū
110 da ratio ⁊ eſt quia due rationes vincūt vnā vt eſt glo. in. §. itē vetuſtas poſita in verſi muniūt et ibi doc. inſtitu. de here. q̄ ab inteſt. deſe. ⁊ tex. i. d. l. cū i adoptiōis impri. ⁊ ibi bal. ad hoc not. i. ij. colu. et not. bar. in. d. authe. itaq3. C. comu. de ſucce. p illū tex. quē dicit bar. tota die ad hoc alegari. ¶ Tertia ⁊ ratio eſt q2 ita etiā vidimus
111 ꝙ ius ſubſtitutiōis iunctū cū iure accreſcēdi eſt potentius q3 ſimplex ſubſtitutio/ ⁊ illi prefer̄. tex. eſt in. l. coheredi. §. qui diſcretas: ⁊ ibi bal. imo. jaſo. ⁊ mod. ad hoc not. ff. d̄ vulga. ⁊ pupilla ¶ Quarta ⁊ ratio eſt q2 ſimiliter etiā vidimus
112 ꝙ duo iura vincūt vnū. l. ſed ⁊ milites impri. ff. de excuſa. tuto. ⁊ ibi ad hoc not. bal. atq3 etiā ſubdit ꝙ ſi aliquis ſit marchio ⁊ comes ſimul ꝙ prefer̄ illi qui eſt marchio tm̄. vel comes tm̄ ⁊ pari ratione doctor ⁊ miles ſimul precederet doctorem: doctorē vel militē tm̄. vt not. alex. in. l. centurio. colu. v. ver. adde. tm̄. ff. de vulga. ⁊ pupil. ⁊ etiā poſui in ſing. 66. incip. doctor. an
113 preferatur militi. ¶ Itē doctor artiū ⁊ et medicine ſimul doctorē priorē tm̄. in artibus vel medicine precedere debet: ſic etiā doctor canonum et theologie ſimul ſimplici theologo preferatur vt tradit hoſtien. ⁊ abba. poſt alios in. c. i. de cō. ſangui. ⁊ affini. ¶ Itē epiſcopus doctor epiſco-

ꝓꝑm ſimpliciter priorē in tempore precedit vt
not.dñi in.c. iſidorus in fin.xvj.diſtinc. meri-
to igitur indiſtincte dicam⁹ nos in hoc noſtro
ſingulari/ꝙ qui eſt doctor vtriuſqꝫ iuris prece
dat ei qui eſt doctor in vno gradu tantum.
¶ Pro quo etiam facit] ⁊ quinto qđ not.bal.
114 in.l.precibus in.xij. colu.in fin.C.de impub.⁊
alijs ſubſtitu.vbi tenet ꝙ due vel plures gloſſe
vincunt auctoritatem vnius per tex.in.l.emilius
largianus.ff.de mino. ¶ Hoc tamen noſtrum
ſingulare intelligitur ceteris paribus vt cardi.
expreſſe dicit in.d.c.clerici quem ibidem ſeqtur
deci.in nu.8.⁊ jo.de ana.hoc idem ſimpliciter
voluit in rub.⁊.c.quanto de magiſtris:⁊ phili
pus deci.in.c.conſtitutus nu.7.ex̃.de appella.
⁊ ibi eſt optima glo.poſita in ver.impotēciam
ex qua glo.doctores omnes ibi notant in ver.
ſi alie omnes circunſtātie pares eſſent ꝙ ceteris
paribus potencior eſt ⁊ ditior preponitur:facit
etiam ad hoc id quod in ſimile not.bal.in.l.ne-
115 mini ad.fin.C.de aduo diuer.iudi.[vbi dicit
ꝙ data paritate in ſciēcia prehonoratur qui eſt
de meliori ſanguine bar.tamen in.l.i.ff.de ob-
ſeq.liber.dicit ꝙ quando eodem tēpore aliqui
doctorati ſunt/tunc etas ⁊ alie conditiones
debent conſiderari: ex quibus prima facie vi-
detur inferendum quod doctor in vtroqꝫ iure
poſterior: tempore non precedit doctoratum
prius in altero tantum gradu: quia non ſunt ce
tera paria cum iſti habeant prerogatiuam tem
poris quod tamen non videtur verum/⁊ ratio
eſt quia ſecundum hoc communis opinio que ha
bet quod doctor in vtroqꝫ preferatur nunq̃ꝫ
fere haberet locū cū ſemper in aliquo eſſet pre
rogatiua temporis que etiam in vna ora aten
ditur vt per glo.in.l.ſi ex pluribus.§.fin.ff.de
ſolu.facit tex.in.l.titius.§.lucius.ff.de libe.et
poſthu.⁊ intēcio doctorꝫ videt̃ eſſe in.d.c.clerici
ꝙ doctor i vtroqꝫ iure ꝑcedat etiā habētē vnū
gradū tm̄ priorē in tēpore ⁊ hoc ratione pro
batur vltra ea q̃.ſ̃.dixi [quia duplicatio gra-
116 dus maiorē dignitatē inducit/⁊ vbi eſt maior
dignitas prioritas ſeu ꝑrogatiua tēporis nō at
tenditur vt per glo.in.d.c.placuit in ver.iſido-
rus.xvj.diſtinc.⁊ Inno.in.c.ſtatuim⁹ de maio.
et obedi.⁊ deci.in.d.l.cū quid nu.15.⁊ nu.2.ff.
ſi cer.pet.vnde illa verba ceteris paribus nō vi
dentur intelligenda reſpectu prerogatiue tem-
poris/ſed propter alias qualitates vt.ſ.dixi et
.ĩ.dicam.et ita clare patet ꝙ doctor in vtroqꝫ
iure preferatur habenti tantum vnum gradum
117 etiam anteriorem. ¶ Et predicta ſunt vera [⁊
đ plano procedunt ſecūdū deci.in.d.l.cum quid
nu.15.et in.d.c.clerici nu.8.quando in vtroqꝫ
gradu concurrit alter gradus ad quem compa
ratio fit: vt patet in caſibus ſupradictis: ſecus
autem videtur ſi de gradu duplicato compara-
tio fiat ad alium gradum qui potentior ſit vtro
qꝫ ſimplici quia etiam tunc ille vnicus gradus
preualleret.gratia exempli non videtur quod
doctor in vtroqꝫ iure theologo preferatur/
nec videtur quod doctori canonum prepona-
tur ille qui in iure ciuili et artibus doctor eſſet
quia ille gradus ſolus potentior videtur:⁊ nō
concurrit in gradu duplicato alterius: et iſto
caſu verificatur quod dicūt Car.et Jo.de ana.
ceteris paribus/quia hic non ſunt paria et ad
hoc eſt deciſio Romani que ita intelligitur et
adaptatur in conſi.333.incip.quo ad primum
quia ſecundum eum que non proſunt ſingula
nec multa collecta iuuant.l.ſpadonem.§.qui
iura.ff.de excuſa.tuto.ex quo infertur ꝙ doctor
artium et iuris ciuilis non preponitur doctori
canonum et a fortiori: nec theologo vt.ſ̃.dixi.
Ratio tamen iſta quam Roma.adducit reſtrin
gitur et procedit in caſu ſuo.non autem ha-
bet locum generaliter quia alias ſequeretur qđ
doctor in vtroqꝫ iure nō precederet doctorem
canonum priorem: quia illa ſingula non pro-
ſunt quod quidem eſt falſum: et omnes commu
niter tenent contrarium in.d.c.clerici et bene.
limitatur tamen hoc noſtrum ſingulare pro-
cedere in honoribus delatis: ſecus autem in
defferendis quia tunc magis idoneus eſt pro-
ponendus/vt latiſſime poſui in ſing.64.inci-
pienti doctor in iure canonico prefertur doc-
tori iuris ciuilis.] et hac de cauſa cum ego ſim
118 doctor publico examine creatus in vtroqꝫ iu
re.die jouis decimo tertio menſis Januarij.
D.M.ccccc.xlj.in inuectiſſima vniuerſitate vr
bis Rome ſtudiorum matre propoſui preferre
alios in ſacro ſancto ſenatu habentes vnum tā
tum gradū.Jo.Ualēſis peixotius.J.U.doc.

¶ Notabile nono.

119 Sententia] nulla nō cōuallidatur per ap-
pellationē licet appellatio videatur actus
aꝓbatiu⁹ ipſius ſentēcie ordinactio in lib.3.tit.
lx.da ſentēça q̃ per dereito he nēhūa ſe nō reqre
ſer appellado:⁊ ē todo tēpo pode ſer reuogada
in.§.j.⁊ poſto q̃ de tal ſentēça ſeja appellado.
130.15.et ratio eſt qꝛ qđ ab initio vicioſum eſt
nō poteſt tractu tēporis conualeſcere.l.quod
in initio.ff.de reg.iu.et.l.que ab initio.co.tit.⁊
ibi latiſſime tradit philip.deci.⁊ facit ordiactio
ſ̃.eo.lib.3.in tit.xix.q̃ os juyzes julguē polla
verdade ſabida ſem embargo do erro do
proceſſo in.§.⁊ ſe ho erro do proceſſo for por
ſe allegar.108.13.et in lib.4.in tit.lxiij.

do foreiro q̄ nomeou alguē ao foro ⁊ depoys
reuogou a nomeaçã.in.§.⁊ hē aſſi no caſo.88.
27.et regula nō firmatur de reg.iur.in ſexto.et.
ibi latiſſime tradit dyn.et Jo.and.et tex.in.§.1.
inſtitu.de exhere..libe.et ibi Jo.fab.⁊ ange.et
doc.et tex.in.c.1.de deſponſa.impube.lib.ſexto
et in.c.1.§.1.de prohibi.feud.alie.et.jo.de imo.
in.l.fin.§.fin.ff.de ꝟbo.obliga.et eſt tex.ex quo
ſumpta fuit hec ordinactio in.l.ſi expreſſim.ff.de
appella.vbi vult modiſtinus.J.conſ.ꝙ ſenten
cia q̄ continet expreſſum iuris errorē eſt nulla.
et ideo appellatio ab ea nō eſt neceſſaria: ⁊ ſi
appelletur ⁊ deſeratur appellatio ſententia non
confirmatur: et ibi ſing.declarat.bar.⁊ doc.et
tradit ſpecu.in lib.ij.tit.de ſen.⁊ de his q̄ ad ip
ſam ſecūtur.§.iuxta propoſitiones.nu.25.ꝟſic.
qd ergo ſi appello ⁊ verſic.vtrū aūt appellās
Joannes valenſis.

¶ Notabile decimo.

PRinceps ſi abſq3 ⁊ citatione partis procee-
120 dit ex certa ſciencia: vel dat facultatem pro
cedendi ſine citatione valet qđ agiť ordenactio
in lib.3.tit.lx.da ſentēça q̄ ꝑ dereito heninhūa
in.§.⁊ poſto que de tal ſentença ibi ſaluo ſe por
nos de certa ſciencia for confirmada.130.19.et
ratio eſt quia princeps eſt lex animata in terris
⁊ poteſt facere legē ⁊ reuocare legē vt hic i fin.
ibi porque ho principe he ley animada ſobre a
terra ⁊ pode fazer ley ⁊ reuogalla quādo vir
que cūpre de ſe aſſi fazer.et ibi dixi.¶ Secūda
ratio eſt quia in eo preſumitur cauſa: ⁊ licet nō
poſſit tollere ea q̄ ſunt de iure gētiu ſine cauſa
tamē ſi facit preſumitur in eo cauſa vt not.in.l.
fin.C.ſi cōtra ius vel vtili.publi.⁊ in cle.vnica
de proba.⁊ in.c.que in eccleſiaꝝ de conſtitu.et
per im.mo.in.c.inquiſitioni de ſent.excomu: et
ꝑ abba.in.c.j.de cauſa poſſe.⁊ proprie.nu.4.et
anto.de but.in.c.cum olim.ex.de ſen.⁊ re.iudi
glo.in.c.nulli de ſent.excomu.facit etiam glo.
j.in ver.vulgato in.l.meminerint.C.vnde vi
que vult imperatorem poſe dare facultatem oc
cupandi poſſeſſionem ſine citatione, ⁊ hinc di-
cit bal.in.l.ne cauſas.C.de appella.fuiſſe que-
ſtionem antiquitus diſputatā ⁊ fuiſſe cōcluſum
per illum tex.vallere ſententiam principis ſine
cauſe cognitione ſicut valet eius priuilegium: vt
eſt glo.ſing.in.l.his qui rei publice la.ij.ff.qui
bus ex cauſ.maio.poſita in ver.erat paſſurus in
finalibus verbis que vult ꝙ ſi iuſta cauſa ē va-
let factum principis etiam ſine citatione ⁊ ibi
bal.reſpondit ad cle.paſtoralis de re iudi.idem
voluit bal.in.l.ceſſante in prin.C.quomodo et
quando iudex vbi dicit ꝙ in proceſſu principis
nō requiritur citacio dū modo iuſta cauſa inſit
per.d.l.his qui rei publice.la.ij.et ita concludit
ſalicet.in.d.l.nec cauſas.C.de appella.et Jo.de
immo.in.d.c.cum olim.et ſic hic notatur caſus
vbi ſupletur defectus nature: et latiſſime.ſ.dixi
in principio ſuper ver.ſem a parte ſer primeiro
citada. Joannes vallenſis. J.V.doc.

¶ Notabile vndecimo.

PRinceps eſt lex ⁊ animata in terris ⁊ poteſt
121 facere legem ⁊ reuocare legem ordinactio
in lib.3.tit.lx.da ſentēça q̄ per dereito heninhūa
in.§.⁊ poſto que de tal ſentença ibi porque ho
rey he ley animada ſobre a terra ⁊ pode fazer
ley ⁊ reuogala quādo vir que cumpre de ſe aſſi
fazer.130.20.⁊.l.digna vox ⁊ ibi bar.bal.⁊ doc.
C.de legi.⁊ conſtitu.⁊.l.princeps.⁊ ibi bar.et
doc.ff.de legi.⁊ ſena.cons.⁊ in authe.de cōſuli.
in.§.fin.colla.iiij.⁊ tradidi in.l.1.nu.69.⁊.136.ff
de officio eius cui.ma.eſt iuriſdi.vnde qđ princi
pi placuit legis habet vigorē vt in.§.ſed ⁊ qđ
principi placuit inſtitu.de iure nat.gen.et ciui.
quod tamē intelligitur dū modo ſit iuſtū ⁊ ho
neſtū decet enim tāte mageſtati eas ſeruare le
ges quibꝰ ipſe ſolutus eſſe videtur.l.ex imperfe
cto.ff.de lega.iij.⁊.l.ex imperfecto.C.de teſta.
⁊ tradit bal.in.l.ꝙ ex liberta.C.de ope.liber.et
chriſtopho.porc.in.§.ſed ⁊ quod principi.nu.
13.⁊ ibi ange.areti.nu.4.ver.ad eas ꝙ nō preſu
mitur: ⁊ ratio eſt qꝛ princeps habet iuriſdictionē
adeo ut in authe.q̄ro.oportet epiſco.in prin.
ſed deꝰ nō dat ei iuriſditionē peccādi nec iniuſte
alienū auferēdi qꝛ eſſe contra ſubſtātiā legis nā
lex eſt ſanctio ſancta iubeas honeſta ꝓhibens
cōtraria vt.l.iij.ff.de legi.⁊ tradit bar.in.l.fin.
in.ij.colu.C.ſi contra ius vel vtili.publi.⁊ et
ideo clauſula ſi preces veritate nitanť ſemꝑ ineſt
122 in reſpōſionibus principū vt in.l.ij.et.l.fin.C.ſi
cōtra ius vel vtil.publi.in tm̄ ꝙ ſi princeps exce
dit iuſticiam partis nūq3 vellet excedere niſi in
modico vt.l.quotiēs cū ibi not.per glo.⁊ doc.
C.de ꝑcibꝰ impe.offe.⁊ ex hoc euenit ꝙ pricep
iudicare pōt ſcđ3 cōſciētiā ſuā vt tradit ſereniſſi
mus rex nr̄.ſ.in codē lib.3.in tit.lj.das ſenten
ças diffinitiuas in prin.ver.porq̄ ſomēte ao pri
cipe q̄ nō reconhece ſuperior he dado ⁊ outorga
do per dereito q̄ julgue ſegūdo ſua cōciēcia.109.
10.et ibi dixi.vbi aſſignaui rationē.⁊ an ſi prin-
ceps reſcribatur cōtra ius commune requiratur
clauſula nō obſtāte tali lege: vel nō videas que
notať.ſ.in lib.ij.in tit.xlix.q̄ nihūa peſſoa poſſa
poer ouuidor q̄ nō ſeja de noſſa juriſdiçā in.§.⁊
por quanto muytas vezes.137.22.et ibi dixi.
vbi etē decidi ꝙ ſic eo qꝛ princeps eſt pater legū
et pater noīatim filios ſuos exheredare debet
vt.l.nominatim.ff.de libe.⁊ poſthu.⁊ ibi bar.
et doc.Joānes vallēſis peixotus.J.V.doc.

¶ Notabile duodecimo.

123 Tabelio fingitur loco duorum virorũ bone fame ordinactio in lib. iij. tit. xxj. em q̃ casos podera o juiz cõstrãger cada hũa das partes q̃ respondẽ as preguñtas q̃ lhe fizer em juizo. in. §. ⁊ sera auisado. 4.7.6. et est tex. in. c. qm̃ cõtra falsam. §. statuimus et ibi glo. in ver. duos viros vbi abba. ⁊ bal. nu. 11. ex. de probatio. ⁊ als testigi. in suplemẽto meo ad marcũ antoniũ super .l. i. ff. de officio eius cui. nu. 113. ⁊ est etiã tex. in .c. placuit in. iiij. colu. §. is aũt. xvj. q. iij. vbi vult diuus gratianus q̃ nõ solũ duorum verũ etiã triũ personarũ fidẽ habeat vt ibi vnde duo testes q̃ sunt tabelliones preferũtur duobus alijs nõ tabellionibus vt est glo. valde sig. in authe. de heredi. et falci in. §. si vero absunt aliqui posita in ver. quãtũ ad hoc ⁊ ibi bar. quã ad hoc ponderat bal. in authe. sed cũ testator. C. ad. l. falci. et ludo. roma. in sing. ⁊ in repeti. rub. de arbitris in. viij. colu. faciũt ea q̃ habetur in. c. in n̄ra. ex. de testi. et in. l. iij. ff. eo. tit. et. iiij. q. iij. §. item in criminali. ver. itẽ in testibus bal. in. c. super hoc in ver. ad dignitatẽ ⁊ opinionẽ. ex. de renũciatio. vbi dicit illũ. tex. esse valde celebrẽ ⁊ singularẽ q̃ standũ est testibus dignioribus ⁊ melioris fame: et dicit nõ esse simpliciter in arbitrio iudicantis: sed inspecta dignitate ⁊ fama eorum et tradit corsetus in sing. incip. duo testes qui sunt tabelliones. et hoc nostrum singulare multis probatur rationibus: prima enim ratio est: quia tabelliones sunt viri periti cum leges scire debeãt: vt in. l. iubem⁹. C. de sac. sanc. eccle. ⁊. l. fin. C. de eunuchis et glo. magistralis in. l. generali. C. de tabullis. ⁊ scribis ⁊ propter eius periciam habẽt officium de publico: et ideo ceteris parib⁹ magis creditur tabellioni: licet bar. in. l. sciendum. ff. de verbo. obli. hãc rationẽ reprobet in. 3. colu. nu. 6. ver. sed que est ratio differencie: et ibi roma. nu. 5. ⁊ ideo ceteris parib⁹ magis creditur notario propter eius periciam.

¶ Secũda ratio est quia sunt fidelissimi viri qui iurãt in principio officij sui se fideliter excercere vt. s. in lib. i. in tit. xiij. do escriuã da chãcelaria in principio. ⁊ in. §. j. 62. 3. et. 13. ⁊ in tit. lx. dos tabaliães judiciaes in. §. item todos os tabaliães. et ibi not. 24.6.32. ⁊ hinc est q̃ creditur scripture notarij sine testib⁹ in iudicialibus vt tradit bal. in. l. iubemus colu. iij. C. de testa. in illo articulo: an valeat testamentum factũ per solam respõsionẽ testatoris ad interrogationẽ respondẽtis. et dicit q̃ valet qñ interrogatur a notario quia fides tabellionis aufret omnẽ suspitionẽ: ⁊ ita etiã tradit hiero. butig. in. d. l sciendũ nu. 24. Joannes valensis. J. V. doc.

¶ Notabile. xiij.

Iniuriarũ occasio nasci nõ debet vnde iura
124 nascuntur ordinactio in lib. 4. titu. v. que nam penhore alguũ seu deuedor in finalibus verbis. 11. i. et. l. meminerint. C. vnd. ui. et ibi glo. in ver. nascuntur ⁊ tex. in. l. ambiguitates et ibi glo. fin. C. de indic. vidui. ⁊ tex. in. c. qualiter et quando. el. j. ex. de accusa. et. c. nõ nulli
125 de rescrip. non debet enim dari via malignã, di vt in. d. iuribus: ⁊ in. l. cũ hi. §. si cum his ⁊ ibi glo. in ver. ne circumueniatur. ff. de transac. et. l. ij. §. diem. ff. quemadmoduz testa. aperien. et tex. in. §. quia tamẽ institu. ui. bonorũ raptorũ et ibi fab. ange. ⁊ doc. et. §. vnde illud institu. de obliga. que ex delic. nascuntur immo malicijs hominũ obuiandum est vt in. c. sedes. ⁊ in. c. plerumq3. ex. de rescrip. in fundo. ff. de rei vendi. et est ordinactio infra in eo. lib. 3. in tit. lj. da condenaçam das custas in. §. ⁊ onde ho vencido foy em culpa ibi de malicia que he auida por maleficio. 13.29. ⁊ in lib. 4. in tit. lix. dos alugadores que acabado ho tẽpo do aluguer nom querem leixar as casas. in. §. pero se demãdando ho senhor. ibi por se nom dar lugar as malicias. 8.3.31. ⁊ in lib. 5. in tit. xiij. em que casos deuem prender os malfeytores in. §. ⁊ por que muytas vezes ibi por se euitarem semelhantes malicias ⁊ opressoões. 79.18. ⁊ ibi not. et tradit hippo. in. l. cum quis latrones: nu. 4. ff. de questionibus et propterea cũ princeps sit lex animata in terris vt. s. in lib. i. tit. lx. da sentença que per dereito he ninhũa in. §. ⁊ posto que de tal sentẽça. 130.2. c. ⁊ ibi dixi iniuria dicitur orta ab ipso principe si occasionem deliquendi permittat vt in authe. de consulibus. §. fin. colla. iiij. et est tex. in. l. omnium. C. de testa. quod nõ est credendum cum a principe nemo decipi debeat. l. i. C. de his qui veniã. etatis impetra. et ibi cyn. bar. bal. et sali. Joannes Valensis Peirotius. J. V. doctor.

¶ Compositũ fuit hoc nostrum opus em a mui nobre et sempre leal da esclarecida memoria villa de Guimarães Regũ nutrix atq3 dulcissima patria mea.
Era domini.
1547

BIBLIOTECA NACIONAL
RES
4463V